

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE EUROPESE NAAMLOZE VENNOOTSCHAP EN DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE WERKNEMERS

1. In Europese middens, en in economische kringen is men overtuigd van de dringende noodzaak een Europese vorm van vennootschap tot stand te brengen ⁽¹⁾. Wat bedoelt men met Europese Vennootschap (Societas Europea, S.E.)? Europees heeft in dit verband een beperkte zin: het betreft een vorm van Vennootschap die enkel dienstig zou zijn binnen de grenzen van de Europese Economische Gemeenschap. Men denkt aan de oprichting van een nieuwe rechtsvorm voor ondernemingen gevestigd in de lid-staten van de E.E.G.

In de vooruitzichten van een grote Europese markt is het, vooral na de afschaffing van de douanerechten, gewenst de door de uiteenlopende nationale rechtsstelsels gestelde nauwe juridische grenzen te doorbreken.

Evenals de harmonisatie van de nationale wetgevingen inzake de naamloze vennootschap is een vorm van Europese vennootschap een instrument dat bij de samensmelting van de nationale economieën tot één Europese economie, een belangrijke rol zal kunnen spelen.

Aan de Europese naamloze vennootschap ligt niet ten grondslag de idee van de unificatie van het vennootschapsrecht van de lid-staten. Veeleer vloeit het opzet voort uit het gevoel dat zodanige unificatie niet binnen afzienbare tijd zal kunnen verwezenlijkt worden ⁽²⁾.

De coördinatiepogingen hebben inderdaad tot dusver schaarse resultaten opgeleverd. De Raad stelde slechts een richtlijn vast die men thans in de nationale wetgevingen tracht te verwezenlijken ⁽³⁾.

Daarom zoekt de commissie een ander middel om naast de coördinatie, sneller en met meer succes het doel te bereiken: een nieuwe en originele vorm van Europese vennootschap, naast de in de zes lid-staten bestaande vennootschappen.

I. Algemene beschouwingen omtrent het Statuut van de Europese Vennootschap

Bestaande wetteksten.

2. Wanneer men de mogelijke oplossingen overziet die het E.E.G.-verdrag openlaat om de uitbreiding van de handelsvennootschappen buiten de nationale grenzen mogelijk te maken of om de concentratie van de onderne-

mingen binnen de Euromarkt te bevorderen, komt men tot de bevinding dat de mogelijkheden aan de economische eisen niet beantwoorden ⁽⁴⁾.

De artikelen 52, 54-3g en 58 van het E.E.G.-verdrag ⁽⁵⁾ kennen aan de vennootschappen het vestigingsrecht toe en bieden hun aldus de juridische mogelijkheid hun bedrijvigheid uit te breiden buiten de grenzen van de landen waar ze hun zetel hebben, door de oprichting hetzij van filialen hetzij van niet autonome inrichtingen. Maar de betrekkingen tussen de moeder-vennootschap en de filialen worden bemoeilijkt door verschillen in de toepasselijke nationale wetgevingen.

De artikelen 100, 101 en 102 (hoofdstuk 3) van het Verdrag van Rome handelen over «Aanpassing van de wetgevingen». Zij hebben een meer algemene draagwijdte en maken geen gewag van het vennootschapsrecht. Ze voorzien de maatregelen die de Raad en de Commissie moeten treffen om de wettelijke en bestuurlijke bepalingen van de lid-staten nader tot elkaar te brengen, of om de distorsies uit te schakelen die voortvloeien uit een dispariteit tussen de wettelijke of bestuurlijke bepalingen. Artikel 220 schrijft aan de lid-staten voor, voor zover nodig, met elkaar in onderhandeling te treden ter verzekering voor hun onderdanen o.m. van de onderlinge erkenning van vennootschappen, de handhaving van de rechtspersoonlijkheid in geval van verplaatsing van de zetel van het ene land naar het andere en de mogelijkheid tot fusie van vennootschappen die onder verschillende nationale wetgevingen ressorteren.

Vermelden we ten slotte nog artikel 235, van zeer algemene draagwijdte. Het voorziet de mogelijkheid voor de Raad, met eenparigheid van stemmen, op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de vergadering, passende maatregelen te nemen indien het optreden van de Gemeenschap noodzakelijk blijkt om, in het kader van de gemeenschappelijke markt, de doelstellingen van de Gemeenschap te verwezenlijken.

Ontstaan van de idee van de Europese vennootschap.

3. De idee van de Europese naamloze vennootschap ontstond praktisch gelijktijdig in Frankrijk en in Nederland in 1959. In Frankrijk kwam het ter sprake op een Congres

van het Franse notariaat te Tours en in Nederland werd de gedachte van de Europese vennootschap geponeerd in de inaugurale rede van Professor Sanders aan de Economische Hogeschool te Rotterdam. In 1960 werd de gedachte hernomen op een Congres door de Parijse Balie georganiseerd. In 1965 werd het probleem opnieuw gesteld in een nota van de Franse Regering aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Systematiek: Uniforme wet of communautaire regeling.

4. Op dat ogenblik waren er twee thesissen in verband met de aan te wenden middelen: de oprichting van een Europese vennootschap door middel van uniforme wet of de oprichting van een vennootschap van Europees recht door het systeem van het Europees statuut, van de communautaire regeling.

a) De uniforme wet.

5. Bij de uniforme wet zijn er geen moeilijkheden. De techniek is voldoende bekend. Bij een verdrag wordt de regeling van de nieuwe rechtsvorm vastgelegd. Elk onderkenende Staat voert de regeling in zijn nationale wetgeving in. Deze oplossing betekent zeker een stap vooruit op de huidige toestand in de mate waarin ze tot de uniformisering leidt van de essentiële rechtsregelen in verband met het nieuwe vennootschapstype. De eenheid in de juridische vorm doorheen de lid-staten verbetert de mogelijkheden tot stichting en tot controle van filialen. Ze bevordert tevens de toegang tot de kapitaalmarkt in de lid-staten door gelijke waarborgen te bieden aan de vennoten en aan de schuldenaars. Ze kan de rechtszekerheid bij de handelsbetrekkingen in de hand werken in de mate waarin deze vennootschapsvorm in de handelsmilieus bijval geniet. Ze lost evenwel het probleem van internationale fusies en van zetelverplaatsing niet op en zou dus op dit punt moeten aangevuld worden.

b) Communautaire regeling: Europees statuut.

6. In dit geval wordt de Europese vennootschap niet gebonden aan een bepaald nationaal rechtssysteem, doch wordt gemaakt tot een rechtsinstituut van de Europese Gemeenschap⁽⁶⁾. Aldus wordt een geschikt instrument ter beschikking gesteld van de ondernemingen wat betreft overdrachten van zetels en fusie tussen vennootschappen van dit type.

Deze oplossing biedt het voordeel dat de vennootschaps-typen in de verschillende lid-staten ongewijzigd blijven. Dit ware niet het geval met de eenvormige wet: deze integreert een nieuwe rechtsvorm in het nationale recht van de lid-staten. Dit kan moeilijkheden veroorzaken indien deze rechtsvorm gevoelig afwijkt van de rechtstheoretische constructies in het nationale recht van de lid-staten. De communautaire regeling biedt dit nadeel niet.

Psychologisch schijnt de oplossing van een communautair statuut ook meer geschikt. Ze laat de nationale susceptibiliteiten ter zijde inzake fusie en oprichting van filialen. Wanneer vandaag twee vennootschappen die respectievelijk tot twee lid-staten behoren wensen te fusioneren of een gemeenschappelijke filiale op te richten, stelt zich onmiddellijk het probleem van de localisering van de zetel ervan. Het is dikwijls duidelijk dat geen van beide vennootschappen wil aanvaarden dat de zetel zou gelocaliseerd worden in het land van de andere vennootschap⁽⁷⁾. De localisering in een derde land stuit eveneens op zeer ernstige moeilijkheden. Ongetwijfeld ging en gaat nog steeds de voorkeur van de Commissie van de Europese Gemeenschappen naar deze vorm van regeling.

Ontwerp Sanders (december 1966).

7. In 1966 werd Professor Sanders officieel door de Commissie van de Europese Gemeenschappen belast een werkgroep op te richten en verslag uit te brengen over het probleem van de Europese Vennootschap.

Een zeer gedetailleerd verslag werd samen met een volledig ontwerp van statuten door Professor Sanders aan de Commissie overgemaakt in december 1966, in persoonlijke naam: de leden van de door hem samengestelde werkgroep hadden het niet volledig eens kunnen worden.

Dit ontwerp is een poging om een volledige reglementering van de Europese Vennootschap naar voor te brengen. Het omvat het recht van de Europese Vennootschap van haar oprichting tot haar ontbinding en vereffening.

Het ontwerp wil geen compromis zijn tussen het recht van de verschillende landen noch een aaneenschakeling van alle mogelijke oplossingen die vigeren in de nationale wetgevingen. Het vertrekt van het standpunt dat de Europese vennootschap eigen noden heeft en zoekt derhalve een nieuwe juridische vorm op te bouwen. Aldus voorziet dit ontwerp dat de Europese vennootschap alleen zal kunnen opgericht worden door naamloze vennootschappen en niet door privé-personen, en schrijft het de volstorting van het maatschappelijk kapitaal voor. Het ontwerp wil vermijden dat aan de Europese vennootschap een bevoorrechte plaats zou toegekend worden omdat dan de verschillende typen vennootschappen tegen elkaar zouden worden afgewogen. De Europese Vennootschap mag geen middel zijn om zich te onttrekken aan bepaalde ongewenste nationale voorschriften zoals de medezeggenschap van de werknemers, of fiscale voorschriften.

8. Dit project lokte reactie uit o.m. vanwege Duitsland en Italië.

a. Wat betreft de toegang tot de Europese Vennootschap wenste Frankrijk en vier van de Europese partners hem zo breed mogelijk te zien. Duitsland daarentegen hield zich aan een strikt principe uit vrees voor een massale vlucht van de Duitse ondernemingen naar een vorm van vennootschap die niet zo strikt was als de eisen gesteld door de Duitse wet op de vennootschappen.

b. Italië wenste dat alle aandelen nominatief zouden zijn omdat de Italiaanse wet de titels aan toonder verbiedt bij naamloze vennootschappen. De andere lid-staten waren bereid titels aan toonder te aanvaarden.

c. Duitsland weigerde een Europese vennootschap zonder medezeggenschap van de werknemers aan het beheer van de onderneming zoals de Duitse wet het voorschrijft aan de N.V., nl. in de mijn- en staalindustrie.

d. Alle lid-staten hadden een bekommernis gemeen: het fiscaal statuut van de Europese Vennootschap. Welk fiscaal stelsel zou moeten toegepast worden om een vlucht te beletten van de nationale N.V. naar een eventueel op fiscaal vlak voordeliger vorm van Europese vennootschap?

9. Het ontwerp Sanders werd door de commissie van de Europese Gemeenschappen en door de juridische deskundigen van de lid-staten bestudeerd, doch zonder zeer tastbare resultaten.

De uitwerking van de Europese Vennootschap liep dus gevaar uitgesteld of zelfs volledig gecompromiteerd te worden om redenen die — hoewel ze aan ernstige bekommernissen van bepaalde lid-staten beantwoorden — nochtans minder belangrijk zijn dan de noodzaak de Europese Vennootschap tot stand te brengen. Het probleem is des te belangrijker daar de harmonisatie van de nationale wetgevingen inzake vennootschappen niet toelaat op korte termijn een Europees recht van de ondernemingen te bereiken. Alleen de Europese Vennootschap kan aanleiding geven tot het ontstaan van zulk recht.

Voorstel van de Commissie van de Europese Gemeenschappen (1970).

10. In het voorjaar 1969 besliste de Commissie van de Europese Gemeenschappen zelf een voorstel statuut voor een Europese Naamloze Vennootschap op te stellen die ze aan de Raad zou overmaken.

Dit voorstel werd in juni 1970 door de Commissie aan de Raad overgemaakt opdat de Raad een verordening in die zin zou treffen ⁽⁸⁾.

Welke algemene beginselen liggen het in dit voorstel uitgewerkt statuut voor een Europese Vennootschap ten grondslag?

11. De vorm door de commissie aangenomen voor de «Societas Europea» (S.E.) is de naamloze vennootschap. De Europese N.V. heeft rechtspersoonlijkheid en is titularis van de in haar naam ontstane rechten. Zij alleen is aansprakelijk voor de in haar naam aangegane verbintenissen; de aandeelhouders zijn in principe, slechts aansprakelijk tot beloop van hun inbreng. Aangezien deze moeten volstort zijn op het ogenblik van de oprichting zal de S.E. ab initio in staat zijn haar verbintenissen te voldoen.

De S.E. zal van rechtswege een handelsvennootschap zijn. Dit betekent dat, wat ook haar voorwerp weze, ze in alle lid-staten onderworpen zal zijn aan het handelsrecht van de lid-staten voor zover dit, overeenkomstig de in het statuut neergelegde voorschriften, van toepassing zal zijn. Het statuut verplicht de lid-staten de Europese naamloze vennootschap gelijk te stellen met de nationale naamloze vennootschappen. Dit geldt voor de toelating van de S.E. tot de verschillende soorten bedrijvigheid, tot het bekomen van krediet, tot de uitgifte van waardepapieren en de notering ervan ter beurze enerzijds. Anderzijds geldt dit ook voor alle verplichtingen aan de nationale vennootschappen opgelegd.

12. Alleen naamloze vennootschappen van ten minste twee verschillende lid-staten zullen een S.E. mogen oprichten door middel van fusie, oprichting van een holding-vennootschap of van een gemeenschappelijk filiaal. De oprichters dienen dus geldige naamloze vennootschappen en geen andere soorten vennootschappen ⁽⁹⁾ volgens het nationale recht van de lid-staat te zijn en daarenboven moeten twee ervan ten minste van verschillende nationaliteit zijn. Een bestaande S.E. mag op haar beurt met andere S.E. of naamloze vennootschappen een S.E. oprichten door middel van fusie, van oprichting van een holding-vennootschap of van een gemeenschappelijk filiaal. Een bestaande S.E. mag ook een filiaal oprichten onder vorm van Europese naamloze vennootschappen. De toegang tot de S.E. is aldus beperkt om aan Duitse bezwaren te beantwoorden.

13. De commissie heeft geoordeeld een minimum maatschappelijk kapitaal vrij hoog te moeten stellen. Ook hierdoor wordt de toegang tot de Europese vennootschap beperkt. Het minimumkapitaal wordt gedifferentieerd naar gelang de wijze van oprichting. De minima zijn de volgende:

- 500.000 Europese rekeneenheden ingeval van fusie of oprichting van een holding.
- 250.000 Europese rekeneenheden ingeval van oprichting van een gemeenschappelijk filiaal.
- 100.000 Europese rekeneenheden ingeval van oprichting van een filiale door een S.E. ⁽¹⁰⁾.

14. De zetel van de S.E. is de statutaire zetel en is onafhankelijk van de feitelijke zetel; hij moet binnen de grenzen van de E.E.G. gelegen zijn. De statuten mogen ten andere meer dan één zetel aanduiden. Het verschil tussen

effectieve zetel en statutaire zetel heeft weinig zin vermits de S.E. niet aan een nationale rechtsorde gebonden is. De S.E. kan aldus haar zetel verplaatsen binnen de E.E.G. evenals een naamloze vennootschap haar zetel binnen 's lands grenzen kan verplaatsen.

15. De S.E. is aan de toepassing van het nationale recht van de lid-staten onttrokken althans wat de bij het statuut behandelde onderwerpen betreft, zelfs ook wanneer deze niet uitdrukkelijk in het statuut geregeld worden. De oplossing van een rechtsprobleem in verband met de stof, niet uitdrukkelijk in het statuut geregeld, moet gezocht worden in de beginselen die het statuut ten grondslag liggen, en niet op grond van een of ander nationaal rechtsprincipe. Indien de algemene beginselen van het statuut niet toelaten een oplossing te vinden, zal de rechter zijn toevlucht moeten nemen tot de algemene beginselen gemeen aan de rechtsstelsels van de lid-staten. Aldus wordt ondubbelzinnig de bedoeling van de Commissie geaffirméerd een communautaire regeling aan het probleem te geven en Europees recht te scheppen. Alleen de onderwerpen die niet bij het statuut geregeld zijn worden beoordeeld volgens het op het betrokken geval toepasselijk recht ⁽¹¹⁾.

16. De publiciteit van de voor derden nodige inlichtingen in verband met de S.E. wordt doeltreffend gewaarborgd. Alle S.E. zullen worden ingeschreven in een bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen daartoe gehouden handelsregister. Daarenboven zal in alle lid-staten een bijkantoor van dit Europees handelsregister geopend worden waarin de S.E., die hun zetel hebben op het grondgebied van die staat eveneens moeten ingeschreven worden. Alle bekendmakingen betreffende de S.E. zullen geschieden in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen en tevens in de officiële publicatiebladen voor de naamloze vennootschappen en in een dagblad van de lid-staat waar de S.E. haar zetel heeft. Het briefpapier en de bestelbons zullen melding moeten maken van het inschrijvingsnummer in het Europees handelsregister, van de zetel en van het kapitaal van de S.E.

II. De medezeggenschap van de werknemers in de Europese vennootschap

Probleemstelling.

17. Het probleem van de medezeggenschap van de werknemers in de vennootschap is ab initio een van de struikelstenen geweest voor het tot stand komen van een regeling inzake Europese Vennootschappen.

Duitsland kent sinds geruime tijd de medezeggenschap van de werknemers en wenst dat een gelijkaardige regeling in de Societas Europea zou worden voorzien ⁽¹²⁾. Een aantasting van de krachtens de Duitse vennootschapswetgeving verkregen rechten van de werknemers is politiek moeilijk, zoniet ondenkbaar. Daarenboven is in alle lid-staten de wens opgekomen om de werknemers bij het ondernemingsbeleid te betrekken.

Duits recht inzake medezeggenschap.

18. Vermits het Duitse recht op de «Mit-Bestimmung» in deze materie van overwegend belang is, daar het verder strekt dan het recht in de vijf andere lid-staten, is het wel nodig de grote trekken hiervan aan te geven.

De vertaling zelf van het Duitse woord «Mit-Bestimmung» levert enige moeilijkheden op. Bedoeld is niet mede-beheer maar veeleer toe- of instemming of desnoods medebeslissing ⁽¹³⁾. Er bestaan daarenboven in Duitsland

twee wetten in dit verband. Beiden zijn in wezen verschillend: de eerste reikt veel verder dan de tweede.

De eerste wet is deze van 21 mei 1951, Mitbestimmungsgesetz (M.B.G.). Ze is de enige die uitdrukkelijk van «Mit-Bestimmung» gewag maakt. Zij is evenwel beperkt tot de mijn-, ijzer-, en staalondernemingen en is gegroeid uit het wantrouwen van de geallieerden jegens de beheerders in dit industriegebied. Op het ogenblik dat de geallieerden het sekwester op die ondernemingen ophieven werkten ze samen met de vakverenigingen om de vorming van nieuwe kartels te voorkomen. De rechten van de kapitaalbezitters werden beperkt door de samenstelling van de Raad van Toezicht enerzijds en door de invoering van een «Arbeitsdirektor» anderzijds. De Raad van Toezicht is samengesteld uit vijf vertegenwoordigers van de aandeelhouders, vijf vertegenwoordigers door het personeel van de onderneming gekozen en een onafhankelijke «elfde man». Deze moet in zekere zin de functie van scheidsrechter tussen beide groepen vervullen. De «Arbeitsdirektor» maakt deel uit van het «Vorstand» en is door de Raad van Toezicht uit de vertegenwoordigers van het personeel gekozen. Hij is bevoegd voor de personeelsaangelegenheden.

De tweede wet is het «Betrieb Verfassungsgesetz» (B.V.G.) van 14 oktober 1952 (Wet op de bedrijfsorganisatie). Zij strekt, zoals gezegd, niet zo ver als de eerste wet en werd geïnspireerd door de werkgevers, juist om paal en perk te stellen aan de neiging de medezeggenschap algemeen verbindend te verklaren. Zij geldt voor alle ondernemingen met uitzondering van de mijn-, ijzer- en staalindustrie. Een bedrijfsraad, gelijkwaardig aan de Franse ondernemingscomités, bezit recht van medebeslissing maar enkel in sociale en personeelsaangelegenheden. Aan het personeel van de onderneming wordt het recht toegekend een derde van de leden van de Raad van Toezicht te kiezen. Deze leden hebben delibererende stem. Er is dus geen vertegenwoordiging op gelijke voet met de aandeelhouders zoals in het «Mitbestimmungsgesetz».

Medezeggenschap in het voorontwerp Sanders (14).

19. De diversiteit van denkbeelden en van juridische oplossingen in de lid-staten heeft Professor Sanders ertoe gebracht van het voorstellen van een uniforme oplossing af te zien. Hij opteerde voor vrij ingewikkelde gedifferentieerde oplossingen.

Zijn algemene richtlijn is, op de Europese vennootschap, inzake medezeggenschap, een nationale wet toe te passen. Professor Sanders denkt evenwel dat de bestaande verschillen tussen de nationale wetgevingen technisch moeten uit de weg geruimd worden, zonder daarom in het statuut van de S.E. een eigen medezeggenschap op te nemen. Daarom gaat hij in twee fazen tewerk. In een eerste fase worden de grenzen bepaald binnen welke al of niet een vorm van medezeggenschap dient aangenomen. Dit zou alleen het geval zijn wanneer een groot percentage van de werknemers werkzaam is op het grondgebied van een staat waar een vorm van medezeggenschap gekend is. Indien minimum 90% van het personeel werkzaam is op het grondgebied van een land waar medezeggenschap gekend is, dan is de vorm van medezeggenschap van dat land op de S.E. toepasselijk. Omgekeerd indien 75% van het personeel werkzaam is in landen waar de medezeggenschap onbekend is, dient de S.E. geen vorm van medezeggenschap aan te nemen. In een tweede fase gaat het voorontwerp na welke regeling op de overige gevallen zal toegepast worden. Moeilijkheden ontstaan immers wanneer meer dan 25% en minder dan 90% van het personeel in Duitsland te werk gesteld is. Voor dit geval ziet de ontwerper er van af een eigen samenvattende regeling van medezeggenschap uit te bouwen. Wel maakt hij gebruik van de aan-

passingsmethode om in het statuut van de S.E. de voorschriften in verband met de medezeggenschap met de bestaande nationale regelingen te harmoniseren. Een eerste oplossing bestaat in de aanpassing zonder meer van de Duitse normen (paritaire Raad van Toezicht en «Arbeitsdirektor»), een tweede in het instellen, naast de Raad van Toezicht van een specifiek medezeggenschapsorgaan dat over dezelfde bevoegdheden zou beschikken, en een derde in de mogelijkheid voor iedere S.E. in haar statuten een bijzondere medezeggenschapsregeling op te nemen.

De studie Lyon - Caen.

20. Het voorontwerp Sanders bleek de moeilijkheden niet uit de weg te hebben geruimd. Professor Lyon - Caen werd op zijn beurt door de Commissie van de Europese Gemeenschappen belast met de studie van de wijzen waarop vertegenwoordiging van de belangen van de werknemers in het kader van de Europese vennootschap mogelijk is (15).

Professor Lyon - Caen heeft een zeer diepgaande studie van het probleem voorgebracht. Na een kritisch onderzoek van het Sandersrapport, benadert hij het probleem zowel op vergelijkend als op sociologisch vlak.

Professor Lyon - Caen stelt niet één enkele methode voor van medezeggenschap maar gaat de verschillende mogelijkheden na: aldus onderzoekt hij en werkt hij vier mogelijke methodes uit om de werknemers medezeggenschap te verlenen. Een eerste is de medezeggenschap in de organen van de vennootschap. Het gaat hier om de transpositie van het Duitse recht om een voor de Europese vennootschap geschikt institutioneel model uit te werken: aan het personeel wordt een minimum deelneming aan de beheersorganen van de vennootschap toegekend. Vertegenwoordigers van het personeel zouden kunnen zetelen in de Raad van Toezicht. Onder de directeuren zou een ervan speciaal belast worden met de sociale problemen en personeelsaangelegenheden; voor diens aanduiding zou het personeel op een of andere wijze medezeggenschap hebben (hetzij door voordracht van kandidaten, hetzij door ratificatie van de benoeming door de Raad van Toezicht bij gekwalificeerde meerderheid).

Een tweede methode is de deelneming door bemiddeling van een ondernemingsraad niet met enkele informatieve maar ook met adviserende bevoegdheid.

Een derde oplossing zou kunnen zijn de instelling, naast de Raad van Toezicht, van een eigen controle-orgaan van de werknemers in de vennootschap.

Ten slotte zou een laatste systeem er in kunnen bestaan de werknemers medezeggenschap te verlenen op grond van collectieve onderhandelingen; bij gebrek aan Europese regeling inzake collectieve arbeidsovereenkomsten zou in de statuten van de vennootschap de overeenkomst omtrent de collectieve onderhandelingen opgenomen worden.

21. Professor Lyon-Caen is er voorstander van niet één vorm van deelneming in het Statuut van de S.E. op te nemen maar de statutaire regeling en de werking van vrije onderhandelingen te combineren. In het statuut van de S.E. zou de verplichting opgenomen worden een wijze van deelneming aan de beslissingen te bepalen. Het statuut zou twee of drie institutionele deelnemingsvormen bepalen en ernaar streven deze in hun werking gelijkwaardig te maken. De directie van de S.E. zou met de vakverenigingen onderhandelen om één van deze deelnemingsvormen te kiezen. Indien na een in het statuut bepaalde termijn, geen oplossing zou gevonden zijn, dan zou een bepaalde medezeggenschapsvorm opgelegd worden. De mogelijkheid zou eveneens moeten bestaan de vorm van medezeggenschap te wijzigen na bepaalde tijd.

Voorstel van de Commissie van de Europese Gemeenschappen (juni 1970).

22. Hoger werd betoogd dat de Commissie onlangs een voorstel voor een verordening betreffende het statuut voor een Europese naamloze vennootschap aan de Raad heeft overgemaakt ⁽¹⁶⁾. De commissie is van oordeel dat, niet slechts de wettelijke regeling van de strekkingen van de vennootschap tot haar vennoten en tot derden, tot de organisatie van de onderneming behoort: voor de interne organisatie van de onderneming en voor haar economische betrekkingen naar buiten zijn evenzeer de rechtsbetrekkingen van de werknemers in de onderneming van belang ⁽¹⁷⁾.

Drie juridische middelen worden door de Commissie uitgewerkt om de vertegenwoordiging van de werknemers in de onderneming te regelen en om de regeling van de arbeids- en loonvoorwaarden in het kader van de Europese naamloze vennootschap te vergemakkelijken m.n.:

- a. de Europese ondernemingsraad;
- b. de benoeming van vertegenwoordigers van de werknemers in de Raad van Toezicht van de Europese naamloze vennootschap,
- c. de mogelijkheid collectieve arbeidsovereenkomsten te sluiten tussen de S.E. en de in de onderneming vertegenwoordigde vakverenigingen.

a. De Europese ondernemingsraad (E.O.R.).

23. Bij elke S.E. die vaste inrichtingen in meer dan één staat heeft, wordt een ondernemingsraad (E.O.R.) opgericht die tot taak heeft de belangen van de werknemers van de gehele S.E. te behartigen. Geen groep (b.v. nationale) mag bevoordeligd worden. De bevoegdheden van de Europese ondernemingsraad zijn evenwel begrensd: enerzijds door de nationale ondernemingsraden voor de zaken die uitsluitend een bepaalde vestiging betreffen en anderzijds door de collectieve arbeidsovereenkomsten die door de S.E. met de in haar midden vertegenwoordigde vakverenigingen gesloten heeft ⁽¹⁸⁾. De ondernemingsraad moet regelmatig, door middel van een driemaandelijks verslag, door het bestuur van de S.E. ingelicht worden over de economische toestand van de S.E. en de te verwachten ontwikkeling. De leden van de E.O.R. moeten in het bezit gesteld worden van dezelfde mededelingen en bescheiden als de aandeelhouders en moeten de jaarrekening ontvangen. De E.O.R. kan steeds het bestuur schriftelijk inlichtingen vragen en elk lid van het bestuur uitnodigen over de bedrijfsaangelegenheden inlichtingen te verschaffen. De E.O.R. heeft bindende adviserende bevoegdheid bij het treffen van zekere beslissingen (de bepaling van de beginselen voor werving, scholing en ontslag van de werknemers, de verwezenlijking van de beroepsopleiding, het opstellen van beginselen voor de loonsvaststelling en de uitvoering van een nieuwe loonsbeschermingsmethode, het treffen van maatregelen op het gebied van de veiligheid, de gezondheid en de hygiëne, het invoeren en beheren van welzijnsvoorzieningen, het bepalen van het begin en het einde van de arbeidstijd, de opstelling van een vacanteschema). De E.O.R. moet tevens gehoord worden in een aantal andere materies (zoals functie-classificatie, regeling van akkoord- en stuklonentarieven, stilleggen en verplaatsen van de onderneming, belangrijke inkrimping of uitbreiding van activiteit of wijziging van de organisatie van de onderneming, aanvangen of beëindigen van voortdurende samenwerking met andere ondernemingen). In het kader van zijn bevoegdheden kan de E.O.R. overeenkomsten afsluiten met de onderneming.

De leden van de E.O.R. worden door de werknemers van de afzonderlijke vaste inrichtingen van de S.E. gekozen voor een periode van drie jaren. Het aantal leden is afhan-

kelijk van het aantal tewerkgesteld personeel. Ze genieten speciale bescherming (geen afdanking tijdens en drie jaren na het beëindigen van hun mandaat, vrijstelling van beroepsverplichtingen voor de vervulling van taken in de ondernemingsraad, waarborg van verworven salaris en voordelen) en hebben bepaalde plichten (geheimhoudingsplicht met betrekking tot bedrijfs- en zakengeheimen van de vennootschap wanneer zulks gevegd wordt).

De ondernemingsraad mag in de uitoefening van zijn opdracht afgevaardigden van vakorganisaties advies vragen en zich doen bijstaan door deskundigen.

De E.O.R. moet de werknemers regelmatig over zijn werkzaamheden inlichten.

Indien verschillende ondernemingen onder de uniforme leiding van een concern staan, worden talrijke beslissingen welke de afzonderlijke ondernemingen betreffen overgedragen aan de dominerende S.E.; daarmee zijn zij aan de samenwerking met de werknemersvertegenwoordigers van de afzonderlijke ondernemingen onttrokken. Derhalve moeten de werknemers van alle ondernemingen van het concern in een gemeenschappelijke instelling tegenover de leiding van de dominerende S.E. vertegenwoordigd zijn. Daar de juridische en feitelijke verhoudingen bij de diverse concerns te verschillend zijn, leek het niet wenselijk een in details tredende verplichte regeling van de *concern-ondernemingsraad* voor te schrijven. Veeleer zou het aan de werknemers van het concern moeten worden overgelaten een gemeenschappelijke vertegenwoordiging tegenover de leiding van het concern te scheppen, rekening houdend met de verhouding van het concern ⁽¹⁹⁾. Aldus worden in het statuut van de S.E. alleen de algemene principes in verband met de concernondernemingsraden vastgelegd.

b. Vertegenwoordiging van de werknemers in de Raad van Toezicht.

21. Het statuut door de commissie ontworpen schrijft voor dat de werknemers van de onderneming in de Raad van Toezicht van de S.E. vertegenwoordigd worden in de verhouding van een derde tegen twee derden door de algemene vergadering gekozen leden. Evenwel kan in de statuten van de S.E. een verdergaande vertegenwoordiging van de werknemers worden voorgeschreven. Een deel van de werknemersvertegenwoordiging moet buiten de onderneming gekozen worden ⁽²⁰⁾. Hierdoor wordt verhinderd dat de werknemersvertegenwoordigers uitsluitend standpunten van binnen de onderneming zouden verdedigen.

Het feit dat enkele vakverenigingen in de lid-staten een samenwerking van de werknemersvertegenwoordigers in de Raad van Toezicht niet doelmatig achten zou er aanleiding kunnen toe geven dat de meerderheid van de werknemers van een S.E. geen vertegenwoordigers naar de Raad van Toezicht van de vennootschap wenst te sturen. Wanneer twee derden van het personeel deze mening deelt zal de Raad van Toezicht zonder werknemersvertegenwoordigers rechtsgeldig besluiten kunnen nemen.

In tegenstelling tot de leden van de Europese ondernemingsraad, worden de vertegenwoordigers van de werknemers in de Raad van Toezicht niet rechtstreeks door de werknemers van de S.E. gekozen. Het kieslichaam wordt samengesteld door de leden van de bij de afzonderlijke vaste inrichtingen gevormde nationale vertegenwoordiging ⁽²¹⁾.

De vertegenwoordigers van de werknemers in de Raad van Toezicht hebben dezelfde rechten en plichten als de overige leden van de Raad.

c. Collectieve arbeidsovereenkomsten.

25. Collectieve arbeidsovereenkomsten kunnen afgesloten worden tussen de S.E. en de vakverenigingen die in

haar vaste inrichtingen vertegenwoordigd zijn. Deze collectieve arbeidsovereenkomsten gelden rechtstreeks en dwingend voor alle werknemers van de S.E. die lid zijn van een vakvereniging die bij een collectieve arbeidsovereenkomst partij is. Ze kunnen eveneens, bij overeenkomst, toepasselijk worden verklaard op een niet bij een van die vakverenigingen aangesloten werknemer.

* * *

26. Aldus de grote richtlijnen van het voorstel van de commissie van de Europese gemeenschappen aan de Raad. Dit voorstel is zeker zeer positief. Een lange rijpingstijd gaat er aan vooraf. Het is gesteund op diverse zeer ernstige en diepgaande voorstudies die toegelaten hebben het probleem onder alle facetten te belichten, de moeilijkheden te begrenzen en de standpunten dichter bij elkaar te brengen. De door de commissie gedane voorstellen houden zoveel mogelijk rekening met de verschillen in de mentaliteit, in de rechtsstelsels en in de realiteit tussen de lidstaten.

Het voorstel van de Commissie van de Europese Gemeenschappen in verband met de medezeggenschap van de werknemers is zeer constructief. Het biedt het grote voordeel één uniforme regeling te kiezen boven een gedifferentieerde zoals het ontwerp Sanders dit deed: aldus worden de eenvormigheid en de rechtszekerheid gewaarborgd. Bovendien schijnt dit ontwerp het moeilijk te bereiken evenwicht tussen het Duitse systeem en dat van de andere lidstaten te benaderen. Enerzijds is het voorstel voldoende vooruitstrevend om de Duitsers gerust te stellen wat betreft de doelmatige vertegenwoordiging van de werknemers (zie o.m. de werknemersvertegenwoordigers in de Raad van Toezicht). Anderzijds is het niet te revolutionair om de andere lidstaten niet af te schrikken: veel van de voorgestelde maatregelen bestaan immers reeds in het nationale recht van deze staten (ondernemingsraden, collectieve arbeidsovereenkomsten).

De Commissie is ervan overtuigd dat de, voor de economische unie, onmisbare structurele reorganisatie op gemeenschapsniveau vereist dat de bestaande ondernemingen uit de verschillende lidstaten in staat worden gesteld hun potentieel door concentratie- en fusie maatregelen samen te brengen. Juridische, fiscale en psychologische problemen moeten hiervoor overwonnen worden. De oplossing die de mogelijkheid biedt de Europese onderneming als economische en juridische eenheid uit te bouwen, onderworpen aan een uniform recht dat in alle lidstaten van toepassing is, lijkt in dit opzicht onontbeerlijk⁽²²⁾. Om werkelijkheid te worden zal dit voorstel de goedkeuring van de Ministerraad, met eenparigheid van stemmen, moeten wegdragen. Laten we hopen dat deze goedkeuring — die vele wederzijdse toegevingen veronderstelt — niet te lang achterwege zal blijven in het belang van de Europese economie.

Y. SCHOENTJES - MERCHERS,

*Geaggregeerde voor het hoger onderwijs.
Eerstaanwezende assistente aan de Rijks-
universiteit te Gent.*

Le régime juridique des sociétés dans la Communauté Economique Européenne, Rev. Trim. dr. eur., 1965, 11; Van Gerven, W., Le droit d'établissement dans la Communauté économique européenne et la législation sur les sociétés dans les Etats-membres, Rev. Prat. soc., 1965, 53; Vasseur, M., Quelques arguments pour une société de type européen, J.T., 1965, 1; Van Ryn, J., Faut-il instituer la « société européenne » ?, J.T., 1967, 377; Renaud, J.G., Réflexions sur l'évolution du droit des sociétés anonymes dans le marché commun, Rev. prat. soc., 1967, 117; Storm, P.M., Statuut voor een Europese Vennootschap, R.W., 1967-68, 1345; Renaud, J.G., La reconnaissance mutuelle des sociétés dans le marché commun, Rev. prat. soc., 1968, 207; Leleux, P., Faut-il créer la société commerciale européenne pour faciliter l'intégration économique dans la C.E.E. ?, J.T., 1968, 109; Europees Vennootschapsrecht, Le régime juridique des sociétés dans la C.E.E., Post-doctorale leergang 1966-1967, Standaard, 1968.

(2) Van Der Grinten, W.C.L., Het Europees vennootschapstype, in Europees Vennootschapsrecht, Postdoctorale leergang 1966-67, Standaard, 1968, blz. 37.

(3) Richtlijn van de Raad van 9-3-1968; P.B. n° L 65 van 14-3-1968.

(4) Zie hierover: Renaud, J., « Aspects de la coordination et du rapprochement des dispositions relatives aux sociétés » in Europees Vennootschapsrecht, Standaard, 1968, blz. 47 e.v. Gemeenschap, Rome, 25 maart 1957.

(5) Verdrag tot oprichting van de Europese Economische gemeenschap, Rome, 25 maart 1957.

(6) Van Der Grinten, W.C.L., op. cit., blz. 38.

(7) Men denke in dit verband aan toenadering Agfa-Gevaert die in plaats van te leiden tot de oprichting van één vennootschap geleid heeft tot oprichting van twee complementaire vennootschappen in Duitsland en in België op basis 50-50.

(8) Op grond van artikel 235 van het Verdrag van Rome (zie hoger n° 2). Dit voorstel is thans aan het Europees Parlement ter advies overgemaakt: Zittingsdocumenten Europees Parlement document 98 van 18 augustus 1970.

(9) De keuze wordt, om praktische redenen tot de naamloze vennootschappen beperkt om de taak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, belast met het nagaan van de rechtsgeldigheid van de oprichting van een S.E., niet uiterst ingewikkeld maken.

(10) De Europese rekenenheid is gelijk aan 0,88867088 gr. goud, zij juist het goudgewicht van de U.S. dollar dus: 500.000 Europese rekenenheiten = 25 miljoen B. franken. 250.000 Europese rekenenheiten = 12,5 miljoen B. franken. 100.000 Europese rekenenheiten = 5 miljoen B. franken.

(11) Welke nationale wet toepasselijk zal zijn, zal aan de hand van de beginselen van internationaal privaatrecht moeten uitgemaakt worden.

(12) Duitsland vreest dat het risico voor vlucht van Duitse vennootschappen naar een vorm van Europese vennootschap te groot zou zijn, indien voor de S.E. geen vorm van medezeggenschap of een minder verderstrekkende medezeggenschap zou worden aangenomen.

(13) Lyon-Caen, G. Bijdrage tot de studie van de wijzen waarop vertegenwoordiging van de belangen van de werknemers in het kader van de Europese naamloze vennootschappen mogelijk is, Verzameling Studies Commissie van de Europese Gemeenschappen, Serie concurrentie-harmonisatie van wetgeving nr. 10, Brussel, 1970.

(14) Sanders, P., Voorontwerp voor een statuut voor Europese Naamloze Vennootschappen, Verzameling Studies Commissie van de Europese Gemeenschappen, Serie Concurrentie nr. 6. Zie meer bepaald: Titel V., Vertegenwoordiging van de werknemers in de organen van de S.E.

(15) Lyon-Caen, G., Bijdrage tot de studie van de wijzen waarop vertegenwoordiging van de belangen van de werknemers in het kader van de Europese naamloze vennootschappen mogelijk is, Verzameling Studies Commissie van de Europese Gemeenschappen, Serie Concurrentie-harmonisatie van Wetgeving 1970 n° 10.

(16) Zie hoger nr. 10.

(17) In de aanhef op Titel I van het voorstel waaronder gehandeld wordt over « De vertegenwoordiging van de werknemers in de S.E. » betoogt de commissie als volgt:

In de lidstaten wordt heden ten dage in beginsel erkend dat de werknemer in een bijzondere juridische en feitelijke betrekking tot de onderneming staat. Hij is lid van de zogenoemde ondernemingsgemeenschap, welke door het stelselmatig samenwerken in het productieproces ontstaat en tot uitdrukking komt in het uniform gezag van de leiding en van de organisatie in de onderneming.

Uit deze bijzondere juridische en feitelijke betrekkingen van de werknemer tot de onderneming zijn in het recht van de lidstaten concrete consequenties getrokken. Deze consequenties zijn evenwel verschillend van inhoud. Zij drukken echter dezelfde overtuiging uit, namelijk dat aan de werknemers van een onderneming de mogelijkheid tot gezamenlijke vertegenwoordiging van hun belangen binnen

(1) Voor de literatuur in verband met problemen van de Europese Vennootschap zie o.m.: Van Ommeslaghe, P., La création d'une société commerciale de type européen, J.T., 1960, 457; Van Ommeslaghe, P., Le droit d'information des actionnaires dans une société de type européen, Rev. prat. soc., 1960, 253; Leleux, P., Les sociétés et le Traité de Rome du 25 mars 1957 instituant la Communauté Economique Européenne, Rev. Prat. Soc., 1961, 133; Van Gerven, W., Overzicht van de wetgeving, de rechtspraak en de rechtsleer, Europees recht, 1958-1964, T.P.R., 1964, 624; Houin, R.,

de onderneming en tot medewerking van bepaalde besluiten in de onderneming moet worden gegeven.

De Europese naamloze vennootschap zal niet alleen rekening moeten houden met deze ontwikkeling maar die ook moeten bevorderen. Dit geldt des te meer wanneer het functioneren van een onderneming met bedrijven in verschillende lid-staten hoofdzakelijk afhankelijk is van het bestaan van juridische middelen, die de samenwerking zowel tussen de werknemers en de leiding van de onderneming als tussen de gezamenlijke werknemers van de verschillende landen verlichten en bevorderen en daardoor bijdragen tot de oplossing van de bijzondere problemen die kunnen voortvloeien uit het karakter van het personeel waartoe mensen uit verschillende lid-staten behoren.

(18) Over de collectieve arbeidsovereenkomsten: zie n° 25.
(19) Zie toelichting op artikel 130 van het voorstel van de commissie.

(20) Een lid indien er slechts drie werknemersvertegenwoordigers zijn, twee leden indien er vier of meer werknemersvertegenwoordigers in de Raad van Toezicht zetelen.

(21) Ondernemingsraden in België en Nederland, Conseils d'entreprises in Frankrijk, Betriebsräte in Duitsland, Commissioni Interne d'Azienda in Italië, Délégations ouvrières Principales in Luxemburg, bij de afzonderlijke vaste inrichtingen van de S.E.

(22) Zie overwegingen van de commissie voor het voorstel tot statuut voor een Europese naamloze Vennootschap.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 21 september 1970.

Voorzitter-verslaggever: M. Belpaire.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Ongeval veroorzaakt door een minderjarige bestuurder van een aan een derde toebehorend verzekerd rijtuig. — Vordering van de vader als wettige beheerder tegen de verzekeraar. — Verzekerde. — Begrip.

« Verzekerde » en « verzekeringnemer » maken verschillende begrippen uit. Krachtens art. 3 van de wet van 1 juli 1956 is de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurder van het verzekerde rijtuig gedekt. Het bestreden vonnis vermocht derhalve niet wettelijk te beslissen dat de vader van een minderjarige bestuurder van een aan een derde toebehorend verzekerd rijtuig, niet de verzekerde is, in zover hij de vordering tegen de verzekeraar instelt als vader wettige beheerder van de goederen van zijn zoon die het ongeval veroorzaakt heeft. Weliswaar is de burgerrechtelijke aansprakelijkheid niet gedekt van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het rijtuig hebben verschafte, maar het vonnis beriep zich niet op deze omstandigheid om de aansprakelijkheid van de eigenaar van het rijtuig en dus de verzekering uit te sluiten.

Florizoone e.a. t./ Pavard e.a

Gelet op het bestreden vonnis, op 18 november 1969 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Veurne;

I. Wat de voorziening betreft tegen de beslissing over de strafvordering;

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. Wat de voorziening betreft tegen de beslissing;

1) over de burgerlijke vordering door de eisers tegen de vennootschap « Zurich » ingesteld;

Overwegende dat de eisers geen middel opwerpen;

2) over de burgerlijke vordering door de eisers tegen de « Assurantie van de Belgische Boerenbond » en tegen Declerck ingesteld;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 3 van de wet betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen,

doordat, bij bevestiging van de beslissing van de eerste rechter, het bestreden vonnis, hoewel het Declerck veroordeelt om tussen te komen in het geding, de vordering van de eisers tegen de « Assurantie van de Belgische Boerenbond », die voornoemde Declerck dekt, niet ontvankelijk verklaart op grond hiervan dat Florizoone Bernard, rechtstreeks dagende partij, noch verzekerde van voormelde assurantie noch benadeelde is doch alleen burgerlijk aansprakelijk voor de schade door zijn zoon Lieven veroorzaakt, en dat Declerck met de verzekeringsmaatschappij heeft gecontracteerd en de verzekerde is, terwijl luidens artikel 3 van de wet van 1 juli 1956, en tevens luidens de verzekeringspolis, ieder houder en ieder bestuurder van het motorrijtuig, « verzekerde » is en Florizoone Bernard zowel als vader wettige beheerder van de goederen van zijn minderjarige zoon Lieven, bestuurder van het voertuig, als in eigen naam de « Assurantie van de Belgische Boerenbond » en Declerck gedaagvaard heeft;

Overwegende dat « verzekerde » en « verzekeringnemer » verschillende begrippen uitmaken; dat, luidens artikel 3 van de wet van 1 juli 1956 de verzekering de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet dekken van de eigenaar, van iedere houder en van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig;

Dat, vermits de burgerlijke aansprakelijkheid van de bestuurder van het voertuig bijgevolg door de verzekering gedekt is, de rechtbank niet wettelijk mocht beslissen op de enige bovenvermelde overweging dat Florizoone Bernard niet de verzekerde is van de « Assurantie van de Belgische Boerenbond », in zover hij de vordering had ingesteld als vader wettige beheerder van de goederen van zijn minderjarige zoon Lieven, die naar luid van het vonnis, het verkeersongeval veroorzaakt heeft;

Overwegende dat, luidens bovenaangehaald artikel 3, weliswaar de burgerlijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschafte door de verzekering niet gedekt is, doch dat het vonnis zich op laatstvermelde omstandigheid niet beroept om de aansprakelijkheid van de eigenaar van het voertuig en dienvolgens de verzekering uit te sluiten;

Om die reden,

Verwerpt de voorziening in zover zij gericht is tegen de beslissing over de strafvordering, alsook over de burgerlijke vordering door de eisers tegen de vennootschap « Zurich » ingesteld;

Vernietigt het bestreden vonnis in zover het, uitspraak doende over de burgerlijke vordering tegen de « Assurantie van de Belgische Boerenbond » en Declerck ingesteld, beslist heeft dat die vordering niet ontvankelijk is

voor zoveel zij door Florizoone Bernard, handelend als vader wettige beheerder van de goederen van zijn minderjarige zoon Lieven werd ingesteld;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de eisers in de helft van de kosten en bovendien in de kosten van de voorziening tegen de vennootschap «Zurich»;

Veroordeelt de «Assurantie van de Belgische Boerenbond» en Declerck in de overige kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Leper, recht doende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 25 september 1970.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen.

Eerste advocaat-generaal: M. Mahaux.

Advocaten: Mrs. Philips en Van Ryn.

Rekening en verantwoording. — Art. 541 Rv. — Slechts toepasselijk bij afrekening met definitief karakter.

Art. 541 RV., volgens hetwelk geen herrekening wordt toegestaan behalve bij verschrijvingen, weglatingen, valse of dubbel geboekte posten, vindt slechts toepassing indien de afrekening een definitief karakter vertoont.

N.V. Oliefabrieken Vandemoortele t./ Belgische Staat.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 mei 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 541 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en 1368 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, na te hebben beslist dat de afrekening van 20 mei 1947 een definitieve rekening uitmaakt en als dusdanig door eiseres aanvaard en verevend werd, recht doet op de twee eisonderdelen van verweerder en eiseres veroordeelt, enerzijds, tot de terugbetaling van het bedrag van 2.728.177 frank ten titel van onverschuldigde betaling en, anderzijds, tot de betaling van 251.731 frank als vergoeding voor het vervaardigen van lecithine voor eigen rekening; dat, luidens de redenen van het arrest, er in het eerste geval dwaling bij de solvens en in het tweede geval weglating van een post bestond, zodat het gaat over gevallen waar de wet de herstelling van een rekening mogelijk maakt,

terwijl a) betreffende het eerste eisonderdeel, er ten laste van eiseres gelegd werd, niet het eigen en zuiver bedrag van 2.936.442 frank waarvan melding in de beweerde bij dwaling overgemaakte kredietnota, maar slechts een som van 2.728.177 frank, zijnde het eerste bedrag na en onder afrekening van een ander tegoed nog aan eiseres verschuldigd;

b) betreffende het tweede eisonderdeel, het bedrag van 251.731 frank slechts bepaald werd na onderzoek betreffende de gebruikte oliehoeveelheid en nas vaststelling van de toe te passen juiste prijs;

zodat de rechter, in het ene en in het andere geval, onder de schijn van een eenvoudige herstelling, tot een verboden herrekening van een definitieve rekening overgaat:

Overwegende dat uit de aan het Hof regelmatig overgelegde stukken blijkt:

1°) dat het geding tot voorwerp heeft het bepalen van het door eiseres verschuldigd saldo van een afrekening be-

treffende de door haar geleverde prestaties en ontvangen betalingen, tot uitvoering van een op 24 juli 1944 aangegane overeenkomst waarbij de Centrale «Zuivel, vetten en eieren» aan eiseres de verwerking in maakloon van een deel oliehoudende zaden van de oogst 1944 toevertrouwde;

2°) dat de Handelsdienst voor Ravitaillering, die voormelde Centrale opvolgde, op 20 mei 1947 aan eiseres een rekeninguittreksel toestuurde, hetwelk met een debetsaldo van 1.457.156,72 frank sloot;

3°) dat in die rekening begrepen waren noch een kredietnota, groot 2.836.442,55 frank, welke de Dienst «Zuivel, vetten en eieren» van het Ministerie van Ravitaillering op 3 december 1945 aan eiseres liet worden en welke haar uitbetaald werd, noch de vergoeding die, volgens voormelde overeenkomst, aan de Centrale verschuldigd was wegens ruwe olie die eiseres benuttigd had tot het vervaardigen van lecithine voor eigen rekening;

4°) dat verweerder de terugbetaling van voormelde kredietnota, mits een zekere vermindering van haar bedrag, vorderde om de reden dat dit bedrag, bij vergissing en in strijd met gezegde overeenkomst, aan eiseres werd uitgekeerd,

5°) dat verweerder voorts de betaling van de waarde van de gebruikte ruwe olie vorderde, hetzij 437.939,85 frank;

6°) dat eiseres voorhield dat artikel 541 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering aan verweerder verbodt tot een herrekening van een vereffende afrekening over te gaan;

Overwegende dat artikel 541 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering slechts toepassing vindt indien de afrekening een definitief karakter vertoont;

Overwegende dat het hof van beroep geenszins vaststelt dat de bedoelde afrekening dergelijk karakter had;

Overwegende dat het arrest releveert dat het rekeninguittreksel van 20 mei 1947 sluit met een debetsaldo ten laste van eiseres voor een bedrag van 1.457.156,72 frank, «waarvan blijkens de begeleidende brief, 525.534,60 frank voor betwisting vatbaar zijn»;

Dat dergelijke rekening niet als definitief en onherroepelijk mag worden beschouwd;

Overwegende dat het arrest verder erop wijst dat eiseres «stelt dat die rekening steunde op een voorlopige aanrekening van kosten voor maakloon»;

Dat eiseres, immers, in haar conclusie liet gelden «dat ze... slechts voorlopige facturen stelde,... dat de afrekeningen nooit herzien werden op grond van de prijzen 1944», dat, vermits ze «intussen het bedrag der kredietnota had ontvangen, ze aldus ervan afzag definitieve rekeningen in te dienen»,... «dat, moest er aangenomen worden dat zij geen recht heeft op de kredietnota er dan tot het stellen van een definitieve afrekening zou moeten overgegaan worden, en dat de afrekening van 20 mei 1947 niet als definitief kan aangenomen worden, gelet op haar voorlopig karakter»;

Overwegende dat vermits het voorlopig karakter van de door eiseres ingeroepen afrekening volstaat om de toepassing van artikel 541 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering uit te sluiten, het middel, dat slechts de motieven van het arrest critiseert welke steunen op weglatingen en vergissingen in deze afrekening, bij gemis van belang, niet ontvankelijk is;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, enerzijds, — om de vordering tot terugbetaling van het beweerd onverschuldigd bedrag van 2.728.177 frank gegrond te verklaren, en namelijk om het middel te verwerpen waarbij eiseres aanvoerde dat haar kosten voor maakloon maar voorlopig aangerekend werden op grond van de prijzen van 1943, en niet op

grond van die van 1944 — laat gelden dat de op 20 mei 1947 afgeleverde rekening gestuurd werd met de bepaling van definitieve rekening en als dusdanig door eiseres ver-effend werd, en anderzijds — om recht te doen op het eisonderdeel betreffende de fabricatie van lecithine en de waarde van de geleverde ruwe olie door verweerder in rekening te laten brengen — de rekening van 20 mei 1947 als onvolledig en dus voorlopig beschouwt,

terwijl die redenen, welke dezelfde afrekening van 20 mei 1947 achtereenvolgens als «definitief» en als «voorlopig» beschouwen, niet verenigbaar zijn en de rechter door die tegenstrijdigheid te kort is gekomen aan de verplichting zijn beslissing met redenen te omkleden:

Overwegende dat uit het antwoord op het derde middel blijkt dat het hof van beroep geenszins beslist dat de betwiste afrekening een definitief karakter vertoont;

Dat, om de vraag van eiseres strekkende tot rechtzetting van zekere posten van de afrekening te verwerpen, het arrest hierop steunt dat eiseres «niet aantoonst dat de werkelijke kosten berekend overeenkomstig de overeenkomst van 24 juli 1944 hoger zouden liggen, laat staan, in welke maat hogere kosten zouden mogen aangerekend geweest zijn»;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest — na de afrekening van 20 mei 1947 als een definitieve rekening te hebben omschreven die als dusdanig voor herrekening niet vatbaar is en alleen de herstelling toestaat in de door de wet bepaalde gevallen, zoals weglatingen en valse of dubbel geboekte posten, — verweerder toelaat de beweerde onverschuldigde post van 2.936.442 frank van het krediet van eiseres af te trekken en eiseres integendeel het recht ontkent andere kosten voor maakloon aan te rekenen,

terwijl de redenen van het arrest:

— a) het middel niet beantwoorden waarbij eiseres opwierp dat een partij, om het rechtmaken van een rekening te bekomen, zich niet kan beroepen op haar nalatigheid of op de verkeerde beoordeling van haar rechten;

— b) geen passend antwoord uitmaken op het middel door eiseres hieruit afgeleid dat haar aanvaarding van de beweerde definitieve afrekening van 1947 in eng verband stond met — en haar oorzaak vind in — de intussen ontvangen kredietnota van 2.936.442 frank, dat al de verrichtingen met de Centrale zelve of met de Hoofdgroepering voor haar een geheel uitmaakten en dat, moest bedoelde kredietnota in mindering komen van haar rekening, de opgestelde afrekening elke grond zou missen;

zodat de rechter te kort is gekomen aan de verplichting zijn beslissing met redenen te omkleden:

Overwegende dat de bestreden beslissing wettelijk verantwoord zijnde door de omstandigheid dat de afrekening slechts een voorlopig karakter vertoont, geen antwoord meer moest worden gegeven op middelen die enkel diennende zouden zijn geweest indien de afrekening definitief was geweest;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. — De tekst van art. 541 R.V. (oud) is art. 1368 van het gerechtelijk wetboek geworden.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 21 september 1970.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Schade en schadeloosstelling. — Vergoedingsinteressen. — Begindatum. — Beoordeling van de rechter.

Het behoort tot de bevoegdheid van de rechter de omvang van de door een misdrijf veroorzaakte schade soeverein te bepalen en, in voorkomend geval, als aanvullende vergoeding, vergoedende interessen toe te kennen en de datum vast te stellen vanaf welke die interessen berekend moeten worden.

Heremans t./Bruers.

Gelet op het bestreden vonnis, op 13 januari 1970 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Turnhout;

Overwegende dat het vonnis enkel uitspraak doet over de burgerlijke vordering;

Over het middel hieruit afgeleid dat het bestreden vonnis, eerste onderdeel, de conclusie niet beantwoordt door eiser ontwikkeld in verband met de begroting van de schadeposten één, drie en negen, zijnde: schade aan kledij, diverse verplaatsingen en kosten van aanvullend deskundig onderzoek;

tweede onderdeel, ten onrechte moratoire interessen toekent op de vergoeding voor de bestendige gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van het slachtoffer, materieel en moreel vermengd, vanaf 18 maart 1967, dag van het ongeval, terwijl die arbeidsongeschiktheid zich slechts consolideerde op 13 januari 1968;

derde onderdeel, ten onrechte aan het slachtoffer wegens bestendige gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, materieel en moreel vermengd, een vergoeding toekent van 20.000 frank per persent, terwijl de vigerende rechtspraak maximum 15.000 frank per percent toekent:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het vonnis er zich toe beperkt te oordelen dat de kwestieuze bedragen niet ernstig worden betwist;

Overwegende dat het zodoende in gebreke blijft de conclusie van eiser te beantwoorden;

Dat het onderdeel gegrond is;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het vonnis vanaf 18 maart 1967, datum van het ongeval, geen moratoire interessen doch «vergoedende» interessen toekent;

Overwegende dat het tot de bevoegdheid van de rechter behoort de omvang van de door een misdrijf veroorzaakte schade soeverein te bepalen en, desgevallend, ten titel van aanvullende vergoeding, vergoedende interessen toe te kennen en de datum vast te stellen vanaf welke die interessen moeten worden berekend;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat het vonnis de elementen opsomt die het in acht neemt om de in het onderdeel bedoelde vergoeding op 20.000 per percent arbeidsongeschiktheid te bepalen;

Overwegende dat het onderdeel, hetwelk erop neerkomt

de feitelijke beoordeling van de rechter te becrisiteren, niet ontvankelijk is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis doch alleen in zover het verweerder veroordeelt tot vergoeding van schade aan kledij en wegens diverse verplaatsingen, alsook tot de kosten van het aanvullend deskundigenonderzoek ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Mechelen, rechtdoende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 september 1970.

Voorzitter-verslaggever : M. Louveaux.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

Verkeer. — Openbare weg. — Begrip. — Havengebied.

De wagen van verdachte, havenarbeider, is in het havengebied te Antwerpen in aanrijding gekomen met een rangeerlocomotief van de N.M.B.S. Naar de mening van de rechter moet de plaats van de aanrijding als openbare weg beschouwd worden daar die «plaats» toegankelijk is voor het publiek, zij het voor bepaalde categorieën van personen, waartoe verdachte als havenarbeider behoorde.

Uit voormelde vaststellingen vermocht de rechter niet af te leiden dat het ongeval zich op de openbare weg voorgedaan heeft. Een weg die slechts toegankelijk is voor bepaalde categorieën van personen, is inderdaad geen openbare weg in die zin van de wetgeving over het wegverkeer.

N.M.B.S. t./ Fivet.

Gelet op het bestreden vonnis, door de Correctionele Rechtbank te Antwerpen in hoger beroep gewezen op 18 november 1969 ;

1. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de strafvordering tegen verweerder ingesteld ;

Overwegende dat eiseres, burgerlijke partij, welke niet in de kosten van de strafvordering veroordeeld werd, niet bevoegd is om zich tegen die beslissing te voorzien ;

2. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke vordering van eiseres ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1-2°, 24, 26, 28 en 30 van het koninklijk besluit van 31 december 1965 met betrekking tot de signalisatie der overwegen en het verkeer op de spoorwegen en hun aanhorigheden, 28 en 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer (coördinatie van 16 maart 1968) (vroeger artikel 2-1 van de wet van 1 augustus 1899, zoals gewijzigd door artikel 3 van de wet van 15 april 1958, en artikel 4 quinquies van de wet van 1 augustus 1899, zoals ingelast door artikel 2 van de wet van 11 juli 1967), 1 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemene reglementering op de politie over het wegverkeer, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de inleidende titel van het Wetboek van strafvordering,

doordat het bestreden vonnis verweerder heeft vrijge-

sproken en de burgerlijke vordering van eiseres niet ontvankelijk heeft verklaard, om de redenen dat de plaats der aanrijding als openbare weg moet worden beschouwd aangezien zij toegankelijk is voor het publiek, zij het dan ook voor bepaalde categorieën van personen ; dat deze plaats derhalve een «overweg» vormt, en daarom uit de houding van eiseres terzake moet worden afgeleid dat zij, bij afwezigheid van ministeriële beslissing, zich bij toepassing van artikel 30 van het koninklijk besluit van 31 december 1965 verplicht voelde om deze overweg te dekken met verkeersplaat en elektrische lantaarn, wanneer uit de verklaringen van een onafhankelijke getuige dient afgeleid dat er niemand zich op de rijweg bevond om de komst van de locomotief te signaleren,

terwijl, eerste onderdeel, wegen die slechts toegankelijk zijn voor bepaalde categorieën van personen geen openbare wegen zijn en verweerder zich derhalve noch op een overweg noch op een kruising, doch wel op een spoorweg op eigen bedding en zijn aanhorigheid, bevond, en aldaar het exploitatiemateriaal niet mocht beschadigen ; de verleende vergunning verweerder van zijn aansprakelijkheid niet ontlastte, daar geen fout kon weerhouden worden in hoofde van eiseres of haar aangestelden, die geen openbare weg kruisten en dan ook geen signalisatie moesten aanbrengen noch de wettelijke verplichting hadden om de aankomst van de trein met verkeersplaat en elektrische lantaarn te signaleren, (schending namelijk van artikel 1 van het koninklijk besluit van 8 april 1954, thans artikel 1 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 en van de artikelen 1-2°, 28 en 30 van het koninklijk besluit van 31 december 1965) ;

tweede onderdeel, artikel 30 van het koninklijk besluit van 31 december 1965 uitsluitend betrekking heeft op het verkeer op spoorwegen gelegen op eigen bedding en hun aanhorigheden en de hieraan verbonden aansprakelijkheid, doch geenszins betrekking heeft op overwegen, en heel zeker aan eiseres de verplichting niet oplegt om, bij gebrek aan beslissing van de minister aangaande de categorie van overweg, deze door verkeersplaat en lichtsignaal te signaleren (schending namelijk van artikel 24, 26 en 30 van het koninklijk besluit van 31 december 1965) ;

Overwegende dat verweerder vervolgd werd wegens inbreuk op artikel 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer en op artikel 28, lid 2, van het koninklijk besluit van 31 december 1965 betreffende onder meer het verkeer op spoorwegen en aanhorigheden ;

Overwegende dat uit het bestreden vonnis blijkt dat de wagen van verweerder, havenarbeider, in aanrijding kwam «in het havengebied» te Antwerpen met een rangeerlocomotief van eiseres ;

Dat, naar de mening van de rechter, de plaats van de aanrijding als openbare weg moet aangezien worden daar die «plaats» toegankelijk is voor het publiek, zij het voor bepaalde categorieën van personen, waartoe beklagde als havenarbeider behoorde ;

Overwegende dat de rechter uit voormelde vaststellingen niet vermocht af te leiden dat het ongeval zich op een openbare weg voordeed ;

Dat inderdaad een weg, welke slechts toegankelijk is voor bepaalde categorieën van personen, geen openbare weg is in de zin van de wetgeving over het wegverkeer ;

Dat het eerste onderdeel van het middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder het tweede onderdeel te moeten onderzoeken daar het tot geen ruimere vernietiging kan leiden ;

Vernietigt het bestreden vonnis in zover het uitspraak doet over de burgerlijke vordering en over de kosten ervan ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;
Beveelt dat melding van dit arrest zal gedaan worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten, behoudens de kosten van de betekening van de voorziening aan het openbaar ministerie, welke kosten ten laste van eiseres zullen blijven ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 22 oktober 1970

Voorzitter : M. De Groote.

Raadsheren : M.M.De Witte en van Bever.

Advocaten : Mrs. Heyvaert, Piens en Malherbe.

Koop - Verkoop. — Auto. — Constructiefouten. — Optie voor teruggave van de wagen en terugbetaling van de prijs. — Verder gebruik van wagen door koper. — Ernstig waardeverlies. — Geen terugbetaling van aankoopprijs, enkel schadevergoeding. — Vrijwaring.

De koper van een autowagen die constructiefouten vertoont zoals olieverslies en scheuren in de deurplaat, heeft recht op vrijwaring tegenover de verkoper. Wanneer de koper op grond van art. 1644 B.W. opteert voor de teruggave van de wagen en de terugbetaling van de prijs, kan zulks hem niet toegestaan worden, indien bewezen is dat hij, sedert het tijdstip dat de constructiefouten hem bekend waren, de wagen verder is blijven gebruiken en er zelf aanzienlijk heeft toe bijgedragen dat de wagen een ernstig waardeverlies heeft ondergaan. Hij heeft enkel recht op schadevergoeding.

Waar het gaat over een verkoop tussen handelaars, moeten koper en verkoper geacht worden de verborgen gebreken te kennen zodat art. 1641 ten hunnen opzichte niet toepasselijk is.

PVBA. Garage St. Niklaas t/ D'Hauwers en
N. V. Bruxelloise d'auto transports.

Het Hof heeft de middelen en conclusies van de partijen gehoord in openbare terechtzitting en de stukken ingezien, waaronder, in uitgifte, het vonnis van de rechtbank van koophandel te Sint-Niklaas dd. 7 maart 1967.

Tegen dit vonnis heeft de appellante tijdig en regelmatig hoger beroep en de eerste geïntimeerde geldig incidenteel beroep ingesteld. Door de tweede geïntimeerde werd een subsidiaire tegeneis ingesteld die ontvankelijk is.

1° De Hoofdeis :

De bewering van de appellante, P.V.B.A. Garage Sint-Niklaas, dat niet zij maar de tweede geïntimeerde, N.V. Bruxelloise d'Auto Transports (B.A.T.) de kwestieuze wagen M.G. aan de eerste geïntimeerde, D'Hauwers, heeft verkocht houdt geen steek. De faktuur uitgeschreven door de Garage Sint-Niklaas op naam van D'Hauwers houdt het bewijs in dat de verkoop gesloten is tussen deze beide partijen.

Als verkoopster is de Garage Sint-Niklaas, krachtens art. 1641 en vgl. B.W. jegens de koper D'Hauwers gehouden tot vrijwaring wegens de verborgen gebreken van de verkochte wagen.

Dat de eerstgenoemde slechts een onderverdelers is van de hoofdverdelers B.A.T. doet daar niets aan af, evenmin als het feit dat hij krachtens de verdelersovereenkomst

niet moet instaan voor de constructiefouten. Die overeenkomst is niet bindend voor D'Hauwers.

Het bestaan van de door de gerechtelijke expert vastgestelde constructiefouten — olieverslies en scheuren in de deurplaten — wordt door de Garage Sint-Niklaas noch door de B.A.T. betwist. Als handelaar in auto's is de eerstgenoemde ten opzichte van D'Hauwers geacht die gebreken gekend te hebben, ook al waren deze ten tijde van de verkoop niet bekend. Het olieverslies was overigens bekend door een nota van de fabrikant, waarvan de verdelers kennis gekregen hadden.

Alle wettelijke vereisten tot het doen ontstaan van de vrijwaringsplicht van de Garage Sint-Niklaas ten opzichte van de koper D'Hauwers zijn dus vervuld. Deze laatste heeft zijn recht op vrijwaring geenszins verbeurd door zijn wagen te laten onderhouden door derden, vermits uit de expertise blijkt dat dit onderhoud niets te zien heeft met de voormelde gebreken. Anderzijds ligt het bewijs niet voor van een contractuele beperking van de vrijwaringsplicht van de Garage Sint-Niklaas tegenover D'Hauwers.

Deze laatste heeft, naar de hem door art. 1644 B. W. verleende keus, geopteerd voor de teruggave van de wagen en de terugbetaling van de prijs. Bovendien vordert hij een schadevergoeding van 50.000 frank.

In dit verband dient te worden aangestipt dat D'Hauwers niet betwist dat hij na het instellen van zijn vordering, 17 november 1964, en spijts de expertise te zijnen voordele was uitgevallen, met zijn wagen is blijven voortrijden. Toen de wagen de laatste maal in de Garage Sint-Niklaas is geweest had hij 8.463 km. afgelegd. Bij het laatste onderzoek door de expert stond de kilometerteller op 30.195 km. Bovendien is uit de expertise gebleken dat tal van andere defecten en beschadigingen aan de wagen bestonden, waarvan zekere reeds hersteld waren, zonder dat kon uitgemerkt worden dat deze te wijten zijn aan de verdelers of de hoofdverdelers.

Hieruit volgt dat D'Hauwers er in aanzienlijke mate zelf toe bijgedragen heeft dat zijn wagen een ernstig waardeverlies heeft ondergaan sedert het tijdstip dat de kwestieuze constructiefouten hem bekend waren, en hij dus de wagen niet kan teruggeven in de toestand zoals die toen was. In die omstandigheden vermag hij geen aanspraak te maken op terugbetaling van de aankoopprijs, maar dient hij zich tevreden te stellen met een vermindering van die prijs. Deze prijsvermindering kan best bepaald worden door de prijs van de herstelling der gebreken, zoals die door de deskundige werd bepaald, n.l. 14.854 fr.

Vermits de gebreken aan de verkoper bekend waren, heeft D'Hauwers bovendien, bij toepassing van art. 1645 B. W. — dat ook toepasselijk moet geacht worden ingeval van vermindering van de koopprijs — recht op schadevergoeding. Bij nalatigheid echter vanwege D'Hauwers preciese beoordelingselementen naar voren te brengen omtrent de omvang van de beweerdte gebruiks- en genotsderving, dient die vergoeding ex-aequo et bono geraamd te worden op het bedrag van 10.000 frank.

2° De eis tot vrijwaring :

Het exploit waarbij de Garage Sint-Niklaas de N. V. B.A.T. in de zaak heeft geroepen draagt als hoofding « Dagvaardiging in vrijwaring ». In het motiverend gedeelte ervan wordt betoogd dat de N. V. B.A.T. in het geding « dient tussen te komen en ter verantwoording te worden geroepen ter volledige ontlasting », van de Garage Sint-Niklaas. Ten slotte wordt in het beschikkend gedeelte gevorderd dat deze laatste buiten de zaak wordt gesteld en de N. V. B.A.T. « alleen verantwoordelijk blijft voor de veroordeling zoals gevraagd te haren laste ».

Door te beslissen dat die eis tot tussenkomst geen vrijwaring maar slechts een gemeenverklaring nastreeft heeft de eerste rechter de bovenstaande gegevens van de dag-

vaarding te eng geïnterpreteerd. Zulks strookt namelijk niet met de hoofding van de dagvaarding noch met het « ter verantwoording roepen ter volledige ontlasting » van de gedaagde, hetgeen ontegensprekelijk een eis tot vrijwaring inhoudt. Het is niet omdat, bij verkeerde opvatting over de draagwijdte van de vrijwaringsplicht van de verkoper, de koper ook de rechtstreekse veroordeeling van de verkoper eist dat de kwestieze dagvaarding niet moet geacht worden minstens te strekken tot vrijwaring overeenkomstig het gemeen recht.

Wat de grond van die eis betreft werpt de N. V. B.A.T. terecht op dat, nu het gaat over een verkoop tussen handelaars, koper en verkoper moeten geacht worden de verborgen gebreken te kennen, zodat de artt. 1641 en vlg. B. W. te hunnen opzichte niet toepasselijk zijn.

Anderzijde gaat het niet op vanwege de N. V. B.A.T. te beweren dat de Garage Sint-Niklaas haar contractueel recht op waarborg niet kan inroepen omdat ze de daartoe bedongen voorwaarde, n.l. het terugsturen van de waarborgkaart niet heeft vervuld. Immers door desniet-tegenstaande de kwestieuze wagen ter herstelling van de gewaarborgde constructiefouten in haar werkhuizen of in deze van een door haar aangewezen derde te laten opnemen heeft de N. V. B.A.T. blijkbaar verzaakt aan haar recht om het niet terugsturen van de waarborgkaart tegen te werpen aan de Garage Sint-Niklaas.

Van de andere kant kan deze laatste, luidens de bepalingen van het verdelerscontract, geen aanspraak maken op waarborg wegens genotsderving of gebruiksderving.

Bijgevolg is de eis tot vrijwaring slechts gegrond tot beloop van de som van 14.854 frank.

De subsidiaire tegeneis, die enkel gesteld wordt voor het geval van verbreking van de verkoop tussen de N. V. B.A.T. en de Garage Sint-Niklaas is zonder voorwerp geworden.

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere en meeromvattende conclusies van de hand wijzend,

Verklaart het hoger beroep en het incidenteel beroep, alsmede de tegeneis van de tweede geïntimeerde ontvankelijk,

Verklaart het hoger beroep en het incidenteel beroep gedeeltelijk gegrond en de tegeneis zonder voorwerp,

Bevestigt het bestreden vonnis wat betreft de kosten verbonden aan de hoofdeis,

Doet het voor het overige teniet, en opnieuw wijzend :

Wijst de hoofdeis af als ongegrond voor zover, hij strekt tot ontbinding van de koop-verkoopovereenkomst gesloten tussen de eerste geïntimeerde en de appellante,

Veroordeelt de appellante om aan de eerste geïntimeerde te betalen de som van 24.854 frank, te vermeerderen met de moratoire intresten vanaf 3 september 1964, datum der inmorastelling, tot de datum van de dagvaarding en verder met de gerechtelijke intresten.

Wijst het bij de hoofdeis anders of meergevorderde af als ongegrond,

Verklaart de eis tot vrijwaring gedeeltelijk gegrond,

Veroordeelt de tweede geïntimeerde om aan de appellante te betalen de som van 14.854 frank met de intresten op deze som zoals hierboven bepaald en de twee derden van de kosten van eerste aanleg verbonden aan de hoofdeis. Wijst het bij de eis tot vrijwaring meergevorderde af als niet gegrond.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer — 5 november 1970.

Voorzitter : M. Liard.

Raadsheren : M.M. Grenez en Blockx.

Advocaten : Mrs. Van Maele en Langohr.

Autoverzekering. — Lichaamsongeschiktheid door oververmoeienis oorzaak van aanrijding. — Vluchtmisdrijf. — Zware fout.

De verzekerde verklaarde de ganse nacht overwerk gedaan te hebben, doch niet onder drankinvloed te hebben verkeerd; hij was dusdanig vermoeid dat hij bij het naar huis rijden rond 6.30 uur even ingedut was, hetgeen gevolgd werd door een aanrijding op drie gestationeerde wagens in de Anselmostraat te Antwerpen.

Hij werd door de Politierechtbank en de Correctionele Rechtbank in graad van Beroep veroordeeld tot twee straffen op de enige betichtingen van : A) op de openbare weg niet te hebben kunnen sturen en de vereiste lichaamsongeschiktheid niet te hebben bezeten, en B) vluchtmisdrijf.

Overtuigende controle nopens de werkelijke oorzaak van de oververmoeienis werd onmogelijk ingevolge het vluchtmisdrijf, waardoor verzekerde zich gedurende meer dan 10 uren aan confrontatie met de politie onttrok.

Het oorspronkelijk verband tussen de lichaamsongeschiktheid en de aanrijding staat vast blijkens voormelde feiten.

Verzekerde heeft zich, in de loop der lange nachtelijke waak, geleidelijk bewust moeten worden van zijn toenemende slaperigheid en onoverkomelijke ongeschiktheid tot sturen, derwijze dat hij de waarschijnlijkheid van een ongeval in aanzienlijke mate verhoogde en zodoende het risico t.o.v. zijn verzekeraar buiten alle normale vooruitzichten verzwaaarde.

Verzekerde beging dan ook een zware fout die objectief het risico ernstig heeft verzwaaard en subjectief was hij bewust of moest hij bewust zijn van die aanzienlijke risicoverzwaring.

J. D. t./ Verzekeringsmaatschappij X.

Aangezien geïntimeerde, oorspronkelijk aanlegster, ten laste van appellant, haar verzekerde, terugbetaling eist van de bedragen welke zij aan de benadeelde derden moest uitkeren naar aanleiding van een ongeval, waarbij appellant, op 11 november 1967 rond 6.30 uur 's morgens, drie gestationeerde wagens in de Anselmostraat te Antwerpen, door aanrijding beschadigde ;

Aangezien, ten gronde, de eis ingesteld werd, onder meer, op basis van de zware fout bepaald bij artikel 16 der wet van 11 juni 1874 ;

Aangezien door in kracht van gewijsde getreden vonnis der Correctionele rechtbank van Antwerpen, zetelend in graad van beroep, de dato 7 mei 1968, « erga omnes » vaststaat dat appellant zich, in voormelde omstandigheden van plaats en datum, plichtig maakte aan vluchtmisdrijf en aan besturen van een autorijtuig op de openbare weg, zonder de vereiste lichaamsongeschiktheid, de nodige kennis of bedrevenheid te bezitten ;

Aangezien appellant ontkende onder drankinvloed te hebben verkeerd, doch voorgaf de ganse nacht te hebben gewerkt, daardoor oververmoeid te zijn geweest en diensgevolge even aan het stuur te zijn ingedut, « hetgeen gevolgd werd door een aanrijding » ;

Aangezien alzo het oorzakelijk verband bewezen is tussen de lichaamsongeschiktheid aan het stuur en de toegebrachte schade ;

Aangezien, wat ook de werkelijke oorzaak moge geweest zijn van zijn vermoeienis, nopens dewelke een overtuigende controle door zijn eigen vluchtmisdrijf onmogelijk werd gemaakt, appellant alleszins, in de loop zijner lange nachtelijke waak, zich geleidelijk bewust heeft moeten worden dat hij wegens toenemende slaperigheid, rond 6,30 uur 's morgens een onoverkomelijke ongeschiktheid tot sturen had bereikt, derwijze dat hij, bij het ondernemen van de terugrit uit het Centrum van Antwerpen naar Edegem, de waarschijnlijkheid van een ongeval in aanzienlijke mate verhoogde en zodoende het risico ten nadele van zijn verzekeraar buiten alle normale vooruitzichten van het verzekeringscontract verzwaarde;

Aangezien uit dit alles volgt dat de schade veroorzaakt werd door de zware fout van appellant, in de zin van artikel 16 der wet van 16 juni 1874, en dus, bij ontstentenis van betwisting over de gevorderde bedragen, de eis gegrond is;

Aangezien appellant geen redenen bewijst die uitstel van betaling zouden kunnen rechtvaardigen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Na beraad,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,
Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

— Ontvangt het beroep;

— Verklaart het ongegrond;

— Bevestigt dienvolgens de beschikkingen van het aangevochten vonnis;

NOOT. — Het vonnis à quo van 23 oktober 1969 is opgenomen in hetzelfde nummer.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

9de Kamer. — 10 december 1970.

Voorzitter: Mr. M. Liard.

Raadsheren: Mrs. P. Grenez, J. Blockx.

Openbaar Ministerie: Mr. Cerckel.

Advocaten: Mrs. Egide Deckers, André D'Hondt loco A. Lilar, Georges Franck, Paul Goemans, De Bock loco J. Van den Heuvel.

Scheepsvoorrechten. — Bijdragge van Maatschappelijke Zekerheid. — Art. 23 § 1-2° der Zeewet. — Limitatieve interpretatie.

Artikel 12 par. 1-2° der zeewet kent alleen een scheepsvoorrecht toe aan vorderingen dewelke « voortspruiten » uit de arbeidsovereenkomst.

De vordering in betaling van bijdragen van maatschappelijke zekerheid ontstaat weliswaar ter gelegenheid van een arbeidsovereenkomst maar spruit niet voort uit een arbeidsovereenkomst doch wel uit de wet.

Het ondertekeningsprotocol van de Internationale Conventie van 10 april 1926, laat de wetgever in ieder der contracterende staten vrij aan de publiekrechtelijke organismen een voorrecht toe te kennen voor de schuldvorderingen voortspruitend uit de verzekering van scheepspersoneel.

De Belgische Wetgever heeft zich vergenoegd de tekst van de Conventie woordelijk over te nemen in artikel 23 par. 1-2° der zeewet, zonder ooit zijn inzicht te explicite-

ren aangaande de inrichting van het voorrecht ten voordele van het maatschappelijk verzekeringsorganisme voor zeelieden.

Deze doemwijze van de Wetgever kan niet beschouwd worden als inhoudend zijn impliciete bedoeling dat dergelijk voorrecht door de tekst reeds in het leven was geroepen, daar de draagwijdte van een voorrecht restrictief moet worden geïnterpreteerd, gelet op het uitzonderlijk karakter ervan.

Onverschillig is het feit dat bij het afsluiten der arbeidsovereenkomst, partijen de wettelijke verplichtingen kenden die eraan verbonden zijn, vermits deze verplichtingen imperatief door de wet worden opgelegd, buiten en zelfs tegen iedere wilsuitdrukking vanwege de partijen.

Ondoeltreffend is de bewering dat bijdragen voor maatschappelijke zekerheid ten gunste van anderen dan de zeelieden een voorrecht genieten en dat geen redenen bestaan om een discriminatie in te stellen tussen verschillende categorieën van werknemers, vermits niet-zeelieden over een algemeen voorrecht op de roerende goederen beschikken, en terzake een scheepsvoorrecht ingeroepen wordt.

De vordering in betaling van bijdragen voor maatschappelijke zekerheid geniet derhalve niet het voorrecht voorzien in artikel 23 § 1-2° der zeewet.

De openbare instelling « Hulp- en Voorzorgskas voor Zeelieden varende onder Belgische vlag »

t/ N.V. Armement L. Hermans.

Franck Georges — Achille Clybouw qq., Wauters Valère en Wijckmans Florent.

Gezien in eensluitende uitgifte het vonnis d.d. 20 oktober 1969 der rechtbank van koophandel te Antwerpen, waarvan geen betekening wordt voorgelegd en waartegen op 7 en 14 januari 1970 een naar vorm en termijn regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien de eerste rechter de doeleinden van de eis van appellante behoorlijk heeft uiteengezet, en om oordeelkundige beweegredenen, die door het Hof beaamd en door de besluiten van appellante niet weerlegd worden, tot het gegrond besluit is gekomen dat de schuldvordering van appellante tegen de N.V. Armement L. Hermans, uit hoofde van onbetaalde bijdragen en bijslagen van maatschappelijke zekerheid ten bate van de zeelieden in dienst van deze rederij, het voorrecht van artikel 23, par. 1-2° van de zeewet niet geniet en aldus in het gewoon passief van de boedelafstand van de N.V. Armement L. Hermans dient opgenomen te worden;

Aangezien weliswaar de schuldvordering van appellante niet zou ontstaan zijn, indien verschillende arbeidsovereenkomsten niet gesloten waren geworden tussen de rederij en de zeelieden, maar zulks niet wegneemt dat, om bevoorrecht te kunnen zijn op grond van voormeld artikel 23, par 1, 2°, bewuste schuldvordering zou moeten « voortspruiten » uit die arbeidsovereenkomsten, als wanneer zij in werkelijkheid voortspruit uit de wet, ter gelegenheid van de arbeidsovereenkomsten;

Aangezien het ondertekeningsprotocol van de Internationale Conventie van 10 april 1926, de wetgever in ieder der contracterende staten vrij laat aan de publiekrechtelijke verzekeringsorganismen een voorrecht toe te kennen voor hun schuldvorderingen voortspruitend uit de verzekering van scheepspersoneel, maar hieruit niets kan afgeleid worden dat voor de thesis van appellante terzake dienstig kan zijn;

Aangezien immers de Belgische Wetgever zich gewoon vergenoegde de corresponderende tekst der Conventie woordelijk over te nemen in artikel 23, par. 1, 2° der zeewet, zonder ooit zijn inzichten te expliciteren aangaande de inrichting van het voorrecht ten voordele van

het maatschappelijk verzekeringsorganisme voor zeelieden; Aangezien aan de andere kant, deze doenwijze vanwege de wetgever ook niet kan beschouwd worden als inhoudende zijn impliciete bedoeling dat dergelijk voorrecht door die tekst reeds in het leven geroepen was, daar de draagwijdte van een voorrecht restrictief moet geïnterpreteerd worden, gelet op het uitzonderlijk karakter ervan;

Aangezien desbetreffend onverschillig is het feit dat bij het sluiten van de arbeidsovereenkomsten, partijen de wettelijke verplichtingen kenden die eraan verbonden zijn en dat hun wil dus de aanvaarding impliceerde van al de wettelijke voordelen en verplichtingen, vermits bewuste voordelen en verplichtingen imperatief door de wet worden toegekend of opgelegd, buiten en zelfs tegen iedere wilsuitdrukking vanwege de partijen;

Aangezien ter zake ondoeltreffend is dat de bijdragen voor maatschappelijke zekerheid ten gunste van anderen dan zeelieden een voorrecht genieten en dat er geen redenen zouden bestaan om een discriminatie tussen verschillende categorieën van werknemers in te stellen, vermits het voor de niet-zeelieden een algemeen voorrecht betreft op de roerende goederen, terwijl de vordering van appellante haar rechtvaardiging beweert te vinden in een voorrecht op schepen en bijhorigheden;

Aangezien appellante thans verklaart dat haar schuld-vordering tot 7.707.260 fr. dient herleid te worden;

Om deze redenen,

Het Hof,

Na beraad,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Gehoord, in openbare zitting, het eensluidend advies van de Heer Advokaat-Generaal Cercel,

Ontvangt het beroep;

Bevestigt het aangevochten vonnis mits die enkele wijziging dat de opname in het gewoon passief van de boedelafstand van de N.V. Armement L. Hermans beperkt zal worden ten bedrage van 7.207.260 frank;

Veroordeelt appellante tot al de gerechtskosten in beroep, begroot tot heden, aan de zijde van appellante op 4.313 frank en aan de zijde van geïntimeerden respectief op nul frank en tot een rechtsplegingsvergoeding van 4.000 frank ten voordele van de N.V. Armement L. Hermans en haar vereffenaars « Qualitate qua », en tot een rechtsplegingsvergoeding van 4.000 frank ten voordele van ieder der geïntimeerden Wauters Valère en Wijckmans Florent.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 20 oktober 1969.

Voorzitter: Mr. Ceulemans.

Rechters: M.M. Van Tilburg en Verhulst.

Referendaris: M. Quanjard.

Advocaten: Mrs. Egide Deckers, Albert Lilar, Paul Goemans, Jozef Van den Heuvel.

Scheepsvoorrechten. — Bijdrage van Maatschappelijke zekerheid — Artikel 23 par. 1, 2° der zeewet — Internationale conventie tot eenmaking van zekere regels van de scheepsvoorrechten en scheepshypothecken te Brussel afgesloten op 10 april 1926. — Ondertekenings-protocol.

Bij een verbintenissen, die uit overeenkomst ontstaat, is het

enige creatieve element, de wil der partijen.

Bij een verbintenissen, die uit de wet ontstaat, is het creatieve element de bepaalde situatie, waarin partijen zich bevinden zonder belang of partijen die situatie gewild hebben of niet.

De wetgever heeft het organisme van maatschappelijke zekerheid voor zeevarenden opgericht en bepaald welke bijdragen aan haar verschuldigd zijn, door wie en in welke situatie, namelijk door de rederij wanneer zij een arbeidsovereenkomst heeft met de kapitein of andere bemanning van het schip.

De verplichting tot betaling der bijdragen ontstaat geenszins in hoofde van de rederij uit haar wil. De arbeidsovereenkomst is enkel oorzaak van het ontstaan der vordering.

Dergelijke vordering voldoet niet aan de voorwaarden van art. 23 par. 1-2° der zeewet.

Deze theoretische beschouwing ligt mede aan de basis van de houding van de wetgever.

Artikel 23 is de letterlijke overname van zelfde voorschrift in de conventie van 10 april 1926 in de wet van 28 november 1928.

Aan deze conventie is een ondertekeningsprotocol dat dezelfde kracht en waarde heeft als ware het in de conventie opgenomen.

Hierin wordt bepaald dat geen inbreuk wordt gedaan op nationale wetgevingen waar deze enig voorrecht zouden verlenen aan publieke verzekeringsinstellingen voor de vorderingen betreffende de verzekering van het personeel.

Hieruit kan alleen besloten worden:

1° dat de conventie zelf zulk voorrecht niet inhoudt.

2° dat de contracterende staten wel het recht behouden zulk voorrecht zelf in te stellen.

Nooit heeft België, ondertekenaar van de conventie, zulk voorrecht ingesteld.

Partijen idem als arrest.

I. Proceduur:

Dagvaarding betekend in dato 27.2.69;

Verzoekschrift in tussenkomst aangeboden:

— op 9-9-69 door Fl. Wijckmans;

— op 18-9-69 door W. Wauters;

Besluiten neergelegd ter griffie op:

— 10-6-69 door eiseres;

— 17-6-69 door 2° en 3° verweerders;

— 10-9-69 door Wijckmans;

— 18-9-69 door 2° en 3° verweerders;

Zitting in dato 21-9-69:

— neerlegging van besluiten door

— eiseres;

— 1e verweerster;

— Fl. Wauters;

— pleidooien;

— neerlegging dossiers;

— afsluiting van de debatten.

II. Ten aanzien van de feiten:

— eerste verweerster had als rederij een reeks zeelieden en bedienden in haar dienst.

— zij liet sinds jaren na de voor maatschappelijke zekerheid der zeelieden verschuldigde bedragen in handen van eiseres af te dragen.

— Zo ontstond in hoofde van eiseres een vordering ten belope van:

- bijdragen: 5.814.324,- fr.

- vakantiebijdragen: 318.696,- fr.

- verwijlsbijslagen: 1.224.602,- fr.

- eerste verweerster bekwam het gerechtelijk akkoord onder voorwaarde van totale boedelafstand op 17-6-66; tweede en derde verweerders werden hierbij als vereffenaars aangesteld.
- eiseres tekende verzet aan tegen de uitkering aan andere schuldeisers, van de opbrengst van de verkoop der verschillende schepen, aanvoerende dat zij een voorrecht had op de prijs.

III. Voorwerp van de eis:

De eis strekt ertoe te horen zeggen voor recht dat het gedeelte van de vordering van eiseres waarvoor zij nog geen vonnis bekwam en de bedragen waarvoor reeds veroordeling bekomen werd door verweerders zullen moeten uitbetaald worden bij voorrecht op de opbrengst van de verkoop der schepen waarop de kapiteins en bemanningsleden diensten hebben verleend, dit nader omschreven per schip in de dagvaarding.

Verder te horen zeggen voor recht dat de vordering wegens vacatiebijslagen en verwijlsbijslagen zal bevoorrecht zijn op de globale opbrengstprijzen der schepen.

De eis steunt op de wettelijke verplichting van de rederij om de maatschappelijke zekerheid te voldoen, en de bevoorrechtiging wordt ingeroepen op grond van art. 23 par. 1, 2° van boek II titel I van het wetboek van koophandel (wet van 28-11-1928).

De tussenkomende partijen verzetten zich tegen het bevoorrecht karakter van de vordering, aanvoerende dat, wanneer eiseres bij voorrang zou uitbetaald worden, hun eigen vorderingen niet meer zullen kunnen voldaan worden.

IV. Ten aanzien van het recht:

Eiseres stelt dat zij het voorrecht mag inroepen van art. 23 par. 1, 2°. De wetgever heeft op grond van dit artikel een voorrecht verleend op het schip en de vracht voor:

« de schuldvorderingen voortspruitende uit de arbeidsovereenkomst van de kapitein, het scheepsvolk en de andere personen aangeworven aan boord. »

Volgens eiseres heeft zij een vordering, voortspruitende uit de arbeidsovereenkomst van de kapitein, enz. (une créance résultant du contrat d'engagement).

Verweerders en tussenkomende partijen betwisten de juistheid van deze stelling zeggende dat de vordering niet uit zulke overeenkomst voorspruit of resulteert.

Wanneer tussen twee partijen een verbintenis bestaat, dan beschikt de ene partij over een schuldvordering tot uitvoering van de verplichting door de andere partij, en deze heeft een schuld tegenover de eerste.

Een verbintenis kan o.m. ontstaan uit een overeenkomst (contract) of uit de wet.

Bij de verbintenis, die uit overeenkomst ontstaat, is het enige creatieve element de wil der partijen. Er zou geen verbintenis (dus geen schuld of schuldvordering) bestaan, indien partijen zulks niet gewild hadden.

Bij de verbintenis, die uit de wet ontstaat, is het creatieve element de bepaalde situatie, waarin partijen zich bevinden.

Het is zonder belang of partijen die situatie gewild hebben of niet. Het bestaan van de situatie heeft het ontstaan van de verbintenis voor gevolg, dus ook het ontstaan van de vordering in hoofde van de creancier.

De wetgever heeft eiseres, H.V.K., opgericht. Hij heeft bepaald welke bijdragen en bijslagen verschuldigd zijn. Hij heeft eveneens bepaald door wie zij verschuldigd zijn en in welke situatie, n.l. door de rederij wanneer zij een arbeidsovereenkomst heeft met kapitein of andere bemanning van een schip.

De verplichting tot betaling van de bijdragen ontstaat geenszins in hoofde van de rederij uit haar wil, hetzij tegenover H.V.K. hetzij tegenover het bemanningslid. De verplichting ontstaat alleen, buiten de wil van de partijen, wanneer de rederij zich in de bepaalde situatie bevindt.

De vordering van H.V.K. heeft niet als ontstaansbron de wil van de debiteur, dus niet de arbeidsovereenkomst. Deze laatste is enkel oorzaak van het ontstaan der vordering.

Het is dan ook duidelijk dat de vordering niet voldoet aan de voorwaarden van art. 23 par. 1, 2° zodat het voorrecht niet van toepassing is.

Voorgaande theoretische beschouwing ligt ongetwijfeld mede aan de basis van de houding van de wetgever.

Art. 23 is de letterlijke overname van zelfde voorschrift in de conventie van Brussel dd° 10.4.26 in de wet van 1928.

Aan deze conventie is een ondertekeningsprotocol dat dezelfde kracht en waarde heeft als ware het in de conventie opgenomen.

Hierin is onder meer bepaald dat geen inbreuk werd gemaakt op de nationale wetgevingen, waar deze enig voorrecht zouden verlenen aan publieke verzekeringsinstellingen voor de vorderingen betreffende de verzekering van het personeel.

Hieruit kan alleen besloten worden:

1. dat de conventie zelf zulk voorrecht niet inhoudt.
2. dat de contracterende staten wel het recht behouden zulk voorrecht zelf in te stellen.

Nooit heeft België, ondertekenaar van de conventie, zulk voorrecht ingesteld. Art. 23, letterlijke overname van de conventie, houdt het evenmin als de conventie, in.

Verweerders aanvaarden de omvang van de vordering met een verschil van 10.000 fr., die blijkbaar foutief werden berekend door eiseres. Hierop wordt door deze laatste niet geantwoord, zodat dient aanvaard te worden dat het bedrag, door verweerders vooropgesteld het juiste is.

Vermits hoger aangetoond werd dat eiseres voor haar vordering niet over enig voorrecht beschikt, kunnen de vereffenaars noch de vennootschap onder voordeel van concordaat met boedelafstand, veroordeeld worden om het bedrag van de vordering te voldoen.

Enkel kan door de rechtbank bevolen worden dat de vordering in het gewoon passief van de vereffening van de boedel moet opgenomen worden, met als gevolg dat eiseres haar normaal deel van de opbrengst van de boedel zal ontvangen, wanneer er enig saldo onder de chirc-graifaire schuldeisers moet verdeeld worden.

Verweerders waren accoord dat de vordering moest opgenomen worden in het gewoon passief. De betwisting had principieel enkel betrekking op de toepassing van het voorrecht, dat door eiseres ingeroepen werd. Vermits de rechtbank oordeelt dat zulk voorrecht niet kan ingeroepen worden, heeft eiseres geen voldoening bekomen wat de essentie van het geding betrof.

De kosten dienen dan ook ten haren laste gelegd.

Om deze redenen,

De Rechtbank,

maakt melding van de toepassing van art. 2 der wet van 15 juni 1935;

rechtdoende op tegeneis, alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, geeft partijen V. Wauters en Fl. Wijckmans acte van hun tussenkomst in het geding. Verklaart deze tussenkomsten ontvankelijk. Verklaart de eis ontvankelijk en ten dele gegrond.

Beveelt de opname in het gewoon passief van de boe-

delafstand van eerste verweerster van de vordering van eiseres ten belope van : 7.347.622 frank ;

beveelt tweede en derde verweerders deze opname te doen. Verklaart de eis voor het overige ongegrond wat betreft de veroordeling van verweerders in betaling van het saldo van vordering en wat betreft de toepassing van het voorrecht van art. 23 par. 1, 2°. Legt de kosten van het geding ten laste van eiseres.

NOOT. — Deze beslissing werd bevestigd door het in dit nummer gepubliceerde arrest van het Hof van Beroep te Brussel, 9e Kamer, in datum van 10 december 1970.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE zetelend in handelszaken

1e Kamer. — 24 juni 1970.

Voorzitter : M. Rollier.

Rechters : M.M. Zenner en Mosselman.

Advocaten : Mrs. E. Mertens en M. D'Hooghe.

Autoverzekering. — Verhaal van de verzekeraar op de verzekerde. — Oorzakelijk verband tussen strafrechtelijke veroordeling en ongeval. — Gezag van gewijsde. — Bewijs ten laste van verzekeraar.

1. Het gezag van gewijsde slaat slechts op hetgeen met zekerheid en noodzakelijkheid gevonnist werd (zie rechtspraak en rechtsleer in Hand. Rb. Denderbonde 1 juni 1967, Belg. Rechtsp. aak in Handelszaken 1969, nr. 3-4, 1-144). Derhalve houdt de betegeling met één enkele straf van vrijwillig lichaamsleed en van alcoholintoxicatie aan het stuur (1,5-deliikt), niet noodzakelijk in dat deze intoxicatie één der oorzaken van het ongeval was.
2. Het is niet nodig na te gaan of bewuste intoxicatie een zware fout is, die, op grond van art. 16 van de Wet van 11 juni 1874, de verzekeraar een verhaal op zijn verzekerde verleent, wanneer niet vaststaat dat de intoxicatie de oorzaak of één van de oorzaken van het schadegeval is.
3. Dit oorzakelijk verband staat niet vast wanneer niet met voldoende zekerheid bekend is of de voerder of een andere voerder, in nuchtere toestand rijdend, in gelijkaardige omstandigheden, hetzelfde ongeval niet zou veroorzaakt hebben.
4. De verzekeraar draagt de bewijslast van de zware fout voorzien bij art. 16 voormeld, en van haar oorzakelijk verband met het ongeval.

N.V. « G.J. » t./ S.

Overwegende dat de aanlegster 39.725 fr. en 1.325 fr. vordert van de verweerder, met de « verzuimsrente » vanaf 1-12-1961, de gerechtelijke interesten en de kosten, ten titel van verhaal tegen laatstgenoemde, haar verzekerde, voor de sommen die zij aan derden heeft uitbetaald ingevolge een auto-ongeval door de verweerder veroorzaakt ;

Overwegende dat de verweerder de afwijzing vordert van de eis, als onontvankelijk, minstens ongegrond ; kosten lastens de aanleggende partij ;

Overwegende dat de verweerder op 19-9-1961 op strafgebied veroordeeld werd door de Korrektionele Rechtbank te Dendermonde tot één enkele straf wegens het toebrengen van onvrijwillig lichaamsleed en wegens het besturen van zijn voertuig na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt dat het alcoholgehalte in zijn bloed op het ogenblik dat hij stuurde, ten minste 1,5 gr. per duizend bedroeg ;

1. Overwegende dat het gezag van het gewijsde meebrengt dat « erga omnes » vaststaat dat het alcoholgehalte minstens 1,5 pro mille bedroeg en anderzijds dat de verweerder niet in toestand van dronkenschap stuurde ; dat het alcoholgehalte in feite 1,61 pro mille bedroeg, hetgeen overeenstemt met het gebruik van b.v. 7 à 8 glazen bier (Pils), volgens het deskundig verslag ;

2. Overwegende dat het gezag van gewijsde slechts slaat op hetgeen met zekerheid en noodzakelijk door de strafrechter werd gevonnist ;

Overwegende dat dit gezag derhalve niet noodzakelijk inhoudt dat de strafrechter, door één enkele straf uit te spreken, beslist heeft dat de alcoholintoxicatie één der oorzaken van het ongeval was (zie Gent, 15-10-1969, R.W. 1969-70, 811 ; vgl. Cass. 19-9-1968, R.W. 1968-69, 641 en kommentaar op dit laatste arrest in R.W. 1969-70 en vlg. en R.W. 1968-69, 1249) ;

3. Overwegende dat de aanlegster haar terugvordering steunt op art. 16 van de wet van 11-6-1874, volgens hetwelk de schade veroorzaakt door het feit van de zware fout van de verzekerde niet ten laste van de verzekeraar valt ;

Overwegende dat deze zware fout een fout is, gelijk te stellen met een opzettelijk feit, erin bestaande dat de verzekerde bewust was of moest zijn dat zij een verzware van het verzekerde risico meebracht (Cass. 12-1-1967, P. 562, en nota 1) ; dat die fout een onverschoonbare onvoorzichtigheid of een uitzonderlijke nalatigheid, die het bedrog benadert, veronderstelt (Tongeren, 23-10-1964, R.W. 1964-1965 ; noot onder Antwerpen, 23-6-1961, R.W. 1961-62, 40) ;

Overwegende dat het oordeel van de rechtspraak omtrent de kwestie of intoxicatie zulke fout uitmaakt zeer genuanceerd is (Zie rechtspraak pro en contra in R.P.D.B., Compl. III, uitg. 1969 ; Assurances Terrestres, contrats particuliers, nrs. 912 en 913) ;

Overwegende dat wat hier ook van zij, men niet uit het oog mag verliezen dat de intoxicatie de oorzaak of één van de oorzaken van het schadegeval moet zijn (tekst art. 16 ; Gent, aangehaald, motieven) ;

Overwegende dat uit de strafbundel blijkt dat de verweerder bij daglicht, op een 6 meter brede, rechtlijnige, droge makadam, drie naast elkaar rijdende fietsers heeft ingehaald, zich omgekeerd heeft om ze met de vuist te bedreigen en alsdan, rijdend op zijn linkerkant, op een tegenligger is terechtgekomen ; dat de Rijkswacht bij hem meende uitwendige kentekenen van dronkenschap vast te stellen en de bijgeroepen geneesheer, weliswaar anderhalf uur na het ongeval, niet ; dat, wat dit laatste betreft, het gezag van gewijsde verhindert aan te nemen dat de verweerder dronken was ;

Overwegende dat, hoewel de rijfout van de verweerder nogal grof was, toch niet met voldoende zekerheid vaststaat dat hij of een ander chauffeur, ze niet zou begaan hebben bij afwezigheid van intoxicatie ; dat derhalve het oorzakelijk verband tussen laatstgemelde toestand en het ongeval niet voldoende bewezen is door de aanlegster, die de bewijslast terzake draagt (B.W. art. 1315 ; Cass. 19-2-1965, P. 628 ; R.P.D.B., op. cit. nr. 896 ; contra : Brussel, 16-6-1967, R.W. 1967-68, 1080) ;

Om deze redenen,

Verklaart de vordering ontvankelijk, doch wijst ze af als ongegrond...

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 7 december 1970.

Voorzitter : M. Van den Bussche.
 Rechters : M.M. Lebbe en Lamiroy.
 Openbaar Ministerie : M. Boudolf.
 Advocaten : Mrs. Mares en Mullie.

Ontkenning van vaderschap. — Termijn van dagvaarding. — Inzake roepen van de moeder van het kind. — Niet noodzakelijk binnen de door de wet gestelde termijn voor het inleiden van de vraag. — Voldoende wanneer moeder in het geding komt vooraleer ten gronde wordt gevonnist.

Wanneer, bij een procedure van ontkenning van vaderschap, de moeder van het kind niet binnen de door de wet gestelde termijnen geldig in zake is geroepen en zulks slechts gebeurt na het verstrijken van de termijn gesteld voor het inleiden van de vraag, is de vordering toch ontvankelijk. Het is voldoende dat de moeder geldig in het geding komt vooraleer ten gronde wordt gevonnist.

H. t./ R. en B.

Gelet op de inleidende dagvaardingsexploten aan verweerders respectievelijk op 18 en 19 augustus 1969 betekend om te verschijnen ter inleidingszitting van 8 september 1969 en de nieuwe dagvaardingen, gedagtekend 6 en 9 februari 1970.

Gehoord eiser en eerste verweerster, terwijl tweede verweerder, hoewel behoorlijk herdaagd bij toepassing van art. 753 van het G.W., verstek blijft maken ;

Gehoord de geschreven adviezen van de heer Prokureur des Konings, voorgelezen door eerste substituut J. Boudolf, ter gerechtszitting van 12 november 1969 en 21 september 1970 ;

Gelet op art. 9 en volgende van de wet van 15 juni 1935 tot regeling van het taalgebruik in gerechtszaken ;

De eis betreft ontkenning vaderschap over het kind J., uit eerste verweerster geboren te D. (Duitsland) op 14 juni 1969 ;

Tweede verweerder werd door de familieraad, op 12 augustus 1969 gehouden onder het voorzitterschap van de heer Vrederechter te Oostende, tot voogd ad hoc aangesteld om bedoeld kind in huidige procedure te vertegenwoordigen.

De dagvaarding betekend aan tweede verweerder is regelmatig. Eiser was niet aanwezig bij de geboorte en het blijkt niet dat er meer dan twee maanden verlopen zijn tussen het moment waarop hij kennis kreeg van de geboorte en de dagvaarding aan tweede verweerder. Er mag zelfs aanvaard worden dat de geboorte was verborgen gehouden door de in Duitsland verblijvende moeder en pas ter kennis kwam van eiser langs zijn raadsman om, die zelf bij brief van 17 juli 1969 nopens de geboorte was ingelicht geworden door de raadsman van R. De geboorteakte vermeldt dat de aangifte van de geboorte geschiedde door de directeur van de kraaminrichting en dat de woonplaats van de vader onbekend was. De eis is dienvolgens tijdig ingesteld.

Eerste verweerster, die in Duitsland verblijft, moest worden gedagvaard met een dagvaardingstermijn van minstens 23 dagen, gezien de gewone termijn van 8 dagen (art. 707 G.W.) diende verleend met 15 dagen (art. 709 verwijzend naar art. 55 G.W.). Deze termijn werd in de dagvaarding van 18 augustus 1970 niet geëerbiedigd.

De dagvaardingstermijnen zijn op straffe van nietigheid voorgeschreven (art. 710 G.W.).

Verweerster verscheen niet bij de inleiding van de zaak, zodat deze nietigheid niet kon worden gedekt door de

latere verschijning van de op onregelmatige wijze gedagvaarde persoon. Een verschijning op een latere zitting naar dewelke de zaak was verwezen kon deze nietigheid niet doen opheffen.

Uit de termen van het art. 862 van het G.W. spruit trouwens voort dat de regel uitgedrukt in art. 861 G.W. terzake niet mag worden toegepast zodat de rechtbank zich terzake niet mag laten leiden door de overweging dat de belangen van eerste verweerster niet werden geschaad door de nietigheidsredenen van de dagvaarding.

Maar verweerster werd ten slotte door eiser opnieuw en thans op regelmatige wijze gedagvaard op 6 februari 1970 om te verschijnen ter zitting van 9 maart 1970.

Hier stelt zich nu de vraag of de moeder van het kind, die « tegenwoordig » moet zijn in de procedure van ontkenning van vaderschap, in deze procedure van meet af aan tegenwoordig moet zijn, terzelfdertijd als het kind zelf, d.w.z. binnen dezelfde periode van één of twee maanden waarvan spraak in art. 316, 317, 318 van het B.W.

Het was duidelijk de bedoeling van de wetgever dat de moeder haar belangen en mede deze van het kind kon verdedigen in het geding, hoewel dit geding echter tegen het kind zelf werd gevoerd.

Hoofdzaak was nochtans slechts :

1° de vader dadelijk te verplichten stelling te nemen tegenover de wettigheid van het kind uit zijn echtgenote geboren ; 2° deze laatste in het geding te betrekken vooraleer de grond van het geding was behandeld (Laurent, t. III, nr. 455, van Principes de Droit Civil ; Aubry et Rau, t. IX, § 545 bis ; Civ. Huy 22-1-1903, Pand. P. 1903, nr. 1388 ; Pand. Belg., V°, Désaveu d'enfants, n° 269 et s. ; Les Nouvelles, Droit Civil II, Paternité et Filiation, n° 204, Rép. Prat., V°, Paternité et Filiation, n° 92).

Het is derhalve zonder belang te onderzoeken of de moeder binnen de door de wet gestelde termijn werd gedagvaard vermits de moeder geldig in het geding kwam vooraleer ten gronde werd gewezen.

Hieruit volgt dat de eis ten gronde dient te worden onderzocht. Eiser houdt voor dat zijn echtgenote hem verliet sinds begin 1963 en niet meer teruggekomen is sindsdien. Hij roept in een eis tot echtscheiding te hebben ingeleid bij verzoekschrift van 9 maart 1967, terwijl de echtscheiding werd toegestaan bij vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge dd. 20 juni 1969.

Het proces-verbaal van niet-verzoening dagtekent van 11 mei 1967.

Het kind werd kennelijk meer dan 300 dagen na deze datum geboren.

Er is geen bewering noch bewijs van feitelijke hereniging noch cohabitatie tussen eiser en verweerster voorhanden.

De eis is derhalve gegrond voor zover hij gesteund is op art. 313, al. 2, van het B.W.

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond...

NOOT. — Zie het R.W. van 8 februari 1970 (nr. 23), kol. 1105, waar de 2e Kamer van dezelfde rechtbank een ander standpunt heeft ingenomen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP
 RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e bis Kamer - 23 oktober 1969.

Voorzitter: M. Gepts.

Rechters: M.M. Massa en Van Nuffel.

Advocaten: Mrs. Langohr en Van Laer, loco Van Maele.

Autoverzekering. — Lichaamsongeschiktheid door oververmoeienis oorzaak van de aanrijding. — Vluchtmisdrijf. — Zware fout.

Wanneer een ongeval veroorzaakt wordt ten gevolge van oververmoeidheid van de autovoerder en deze door een vluchtmisdrijf de controle over zijn toestand onmogelijk maakt, begaat hij een zware fout die het risico van de verzekeraar in belangrijke mate verzwaaert.

J. D. t/ Verzekeringsmaatschappij X

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerder te horen veroordelen tot betaling aan eiseres van de som van 53.586 F met intresten en kosten;

Overwegende dat de PVBA X bij eiseres een aansprakelijkheidsverzekering had onderschreven voor een personenauto; dat verweerder aan het stuur van dit voertuig op zaterdag 11 november omstreeks 6 h 30 een ongeval veroorzaakte door te Antwerpen in de Anselmostraat, drie rechts gestationeerde auto's aan te rijden;

Overwegende dat verweerder zich aan vaststellingen nopens zijn toestand onttrok door vluchtmisdrijf te plegen; dat hij meer dan 10 uur na de feiten aan de politie verklaarde tot 5 uur met de productiefchef van zijn firma dringend werk te hebben verricht en dan van de Oude Beurs naar zijn huis te Edegeem vertrokken te zijn in vermoeide toestand: dat hij, wegens vermoeidheid achter het stuur even ingedut moet zijn, hetgeen gevolgd werd door een aanrijding; dat hij, steeds volgens zijn verklaring, niet onder invloed van drank was doch enkel ten zeerste vermoeid door drukke werkzaamheden en gezinsmoeilijkheden.

Overwegende dat verweerder door de 10e Kamer bis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, zetelende in graad van beroep, veroordeeld werd hoofdens A) op de openbare weg bestuurder zijnde, niet te hebben kunnen sturen en de vereiste lichaamsgeschiktheid, de nodige kennis of bedrevenheid niet te hebben bezeten; en voor B) vluchtmisdrijf; dat hij enkel op deze twee betichtingen vervolgd werd;

Overwegende dat ter zitting van de Politierechtbank de enige getuige, De Kinder, verklaarde dat verweerder had gedronken doch geen nadere verklaring in het zittingsblad wordt vermeld; dat deze getuige, in zijn verklaring aan de verbalisanten, een half uur na de feiten, hiervan geen gewag maakte;

Overwegende dat eiseres, als verzekeraarster van de burgerlijke aansprakelijkheid van verweerder, de benadeelden vergoedde en haar eis strekt tot terugbetaling van de door haar uitbetaalde bedragen;

Overwegende dat de vordering van eiser gesteund is op art. 25/6 en 25/9 van de polis;

Overwegende dat verweerder moest toegeven gans de nacht overwerk te hebben verricht en daardoor dusdanig vermoeid te zijn geweest dat hij achter het stuur even ingedut was; dat hij, na de aanrijding, volgens eigen verklaring, zelfs te moe en te overspannen was wegens zijn drukke bezigheden om verder te blijven luisteren naar de aanmaningen van de getuige om ter plaatse te blijven;

Overwegende dat hieruit moet geconcludeerd worden dat verweerder, door in die toestand te sturen, een zware

fout beging die, objectief, het risico ernstig heeft verzwaaard en hij, subjectief, bewust was of moest zijn, dat hij het risico aanzienlijk verzwaaarde;

Overwegende dat dienvolgens art. 25/9 van de polis toepasselijk is en de eis als in principe gegrond voorkomt;

Overwegende dat de vordering in haar hoegrootheid niet betwist wordt en door bewijsstukken gestaafd zodat de eis dient toegekend;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Tegensprekelijk rechtdoende;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige conclusies verwerpend;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond; veroordeelt verweerder om aan eiseres te betalen de som van 53.586 F met de verwijlntresten vanaf 15 december 1967, de gerechtelijke intresten en de kosten bedragende tot op heden, na vereffening, 2.668 F.

NOOT. — Dit vonnis werd met nagenoeg dezelfde motieven bevestigd door het hoger weergegeven arrest van de negende kamer van het Hof van Beroep te Brussel.

Het is niet van belang ontbloeit hierbij te verwijzen naar het arrest van dezelfde kamer van het Hof van 20 maart 1970, dat in enigszins gelijkaardige omstandigheden het verhaal van de verzekeraar afwees. (Zie R. W. 1969-70, kol. 1544).

De vergelijking geeft een nuttige bijdrage tot de verijning en verscherping der beoordeling van de zware fout in verband met alcohol-intoxicatie en/of oververmoeidheid, door het huidige arrest van 5/11/70.

In dit vorig geval had de verzekerde bestuurder na zijn avondwerk, vanaf 23 uur in wettelijke gelegenheden bier verbruikt, en was hij om 3 uur ingesluimerd en tegen een telefoonpaal te pletter gereden; hij vertoonde een alcoholhemie van 1,48%, maar werd door de Correctionele Rechtbank vrijgesproken van dronkenschap. Hij had de voorafgaande weken meermaals tot laat in de avond gewerkt, en verlengde door nutteloze omwegen zijn terugreis naar huis. Zij drankverbruik was des te gevaarlijker daar hij een behandeling met « valium » volgde die voorgesteld wordt als zijnde van aard om bij gevoelige personen het optreden van alcoholintoxicatie te kunnen versnellen.

Dit vroegere Arrest van 20 maart 1970 overweegt nochtans op nogal verrassende wijze:

« Dat uit deze omstandigheden of uit de andere feitelijke elementen der zaak, geen bewijs voortvloeit dat « appellant tijdens zijn rondrit van 27/28 augustus 1965 « zich rekenschap gaf van de werkelijke graad zijner vermoeienis, die zich plots voor het ongeval kan openbaard hebben, of van zijn persoonlijke vatbaarheid voor « intoxicatie ten tijde der feiten wegens voormeld medicament, waarvan de bijzondere werking in dat opzicht, « hem niet noodzakelijk bekend was ».

« Dat de Assurantiemaatschappij derhalve niet bewijst « dat haar verzekerde zich bewust was van een mogelijke « vermindering zijner bekwaamheid tot veilig sturen, noch « dat hij door een vrijwillige, of met vrijwillige gelijk te stellen fout, de risico's buiten al de vooruitzichten van « het verzekeringscontract verzwaaarde ».

De overwegingen en de beslissing van het recente Arrest der zelfde kamer van 5 november 1970 komt onbetwistbaar voor als een meer logische en verbeterde stellingname t.o.v. het gestelde probleem.

Zie o.a. in zelfde zin 1e A. Antwerpen 3e Kamer 20 april 1965 R.G.A.R. 1966 nr. 7594.

M.L.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

Eerste Kamer. — 21 mei 1970.

Voorzitter: M. J. Meersseman.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: M. Taelman en Beernaert.

Plaatsing van biljart in café. — Huurovereenkomst. — Solidaire schuldenaars. — Verbreking van de huur. — Schadeloosstelling.

De overeenkomst, waarbij de eigenaar van een biljart deze plaatst bij herbergiers opdat de gebruikers er zoveel mogelijk gebruik van maken tegen geld, dat naderhand verdeeld wordt tussen eigenaar en herbergiers, is een huur-overeenkomst.

Bij ontbinding door de schuld van een hoofdelijk-gebonden huurder — waarvoor ook de andere hoofdelijk gebonden huurder rechtens moet instaan — is art. 1760 B.W. voor wat de schadevergoeding betreft toepasselijk.

De Gruffroy t./Decadt en Raecke.

Toepassende art. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Gezien de dagvaarding van 3 juni 1969, waarbij eiser jegens elke gedaagde de ontbinding te harer laste van een overeenkomst vordert en de hoofdelijke betaling vraagt van 36.300 fr. schadevergoeding, met de gerechtelijke rente en de kosten van het geding ;

Gehoord de partijen in haar middelen en besluiten ;

De eis steunt op een overeenkomst dd. 29 januari 1969 waarbij eiser bij Decadt en Raecke — uitbaatster van café Viking die zich solidair verbindt — een biljartspel in depot stelt voor 36 maanden waarop 30 % teruggave op de opbrengst

Het contract voorziet verder : « tijdens de duur zal de depothouder in zijn café geen ander apparaat nemen en geen vroegtijdig einde aan het kontrakt stellen of de naleving ervan verhinderen op straf van 25 % van de waarde van het toestel met minimum 10.000 fr. en geen ander apparaat kopen tenzij aan de eigenaar tegen dezelfde straf » ;

Decadt laat op 13 mei 1969 aangetekend weten dat zij een biljart heeft gekocht en dat eiser zijn apparaat mag terughalen.

Eiser aanziet dit als contractbreuk en vraagt 1.100 fr. per maand x 33 = 36.000 fr. schadevergoeding uit gemeen recht, verminderd in besluiten tot 800 x 33 = 26.400 fr.

De verweersters roepen de onbevoegdheid van de rechtbank in wegens gemengde vordering daar Raecke Denise seizoenarbeidster is en geen handelaarster, ook niet ingeschreven in het handelsregister. Zij roepen de onontvanke-lijkheid in omdat zij gehuwd zijn en de man niet is gedagvaard.

Ten gronde loochenen zij de contractbreuk en zeggen dat de biljart voor eiser gemiddeld 800 fr. per maand opbracht en dat eiser hem elders kon doen plaatsen en doen opbrengen.

Ten aanzien van het recht.

Overwegende dat Raecke medegetekend heeft als uitbaatster van de café en zich solidair verbindt ; dat ook wie als aanvullend beroep handelsdaden stelt — caféuitbating — handelaar is ;

dat de inschrijving in het handelsregister — al dan niet — thans niets aan dit beroep wijzigt zodat de rechtbank bevoegd is ;

Overwegende echter dat niet Raecke maar Decadt persoonlijk een andere biljart heeft gekocht (haar brief 12 mei 1969) en zij alleen wanprestatie pleegt, grond tot ontbinding van de overeenkomst te haren laste ;

Overwegende dat eiser beiden op 19 mei 1969 aangetekend heeft aangemaand tot verdere uitvoering of tot schadevergoeding wegens contractbreuk ;

dat de schuld van een der hoofdschuldenaars echter terugslaat op al de andere schuldenaars (De Page, T. III, nr. 350) ;

dat beiden dus schuldig zijn aan wanprestatie, grond tot ontbinding ;

Overwegende dat de schade uit gemeen recht varieert naargelang de werkelijke juridische aard van het contract: bewaargeving of huur ;

dat de bewaargevingsovereenkomst een contract is met als hoofddoel het bewaren van het afgegeven voorwerp, hetgeen ter zake niet het geval is ;

dat hier het gebruik hoofddoel is vermits beide contractanten speculeren op de opbrengst van een zo groot mogelijk gebruik ;

Overwegende dat dienvolgens, ook voor de schade, de regels van het gemeen recht in zake huur toepasselijk zijn, waaronder art. 1760 B.W. (De Page, T. IV, nr. 748, 3°)

dat art. 1760 B.W. bepaalt : « bij ontbinding door de schuld van de huurder moet deze een vergoeding betalen gelijk aan de duur nodig voor het herverhuren, onverminderd de vergoeding van de schade waartoe het wan-gebruik mocht aanleiding hebben gegeven » ;

dat in uitzonderlijke gevallen de rechter rekening houdt met dit — hier onbestaande — uitzonderlijke maar dat over het algemeen en in de regel de duur nodig voor herverhuren als een forfait wordt aangezien (Ripert-Boulanger, 1947, T. II, nr. 2769 ; P.B., V° Louage de choses (bail...) nrs. 1066 met rechtspraak ; Les Nouvelles, Dr. Civ., T. VI, vol. I, Le Louage de choses, nrs 408, 411, 414) ;

dat hier geen sprake is van schade uit wangebruik (abus) ;

dat de rechtbank rekening houdt met een ietwat lange duur van herverhuring omdat de eiser meerdere toestellen bezit doch eveneens met het ook hier geldend beginsel dat het slachtoffer genoodzaakt is de belangen van zijn medecontractant te ontzien en verplicht is zijn persoonlijke schade te beperken ;

dat de rechtbank aldus 9 maanden toekent x 800 fr. per maand, weze in totaal 7.200 fr. ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

ale andere besluiten afwijzend,

Ontbindt ten laste van de beide gedaagden de voormelde overeenkomst en veroordeelt ieder van hen om hoofdelijk aan de eiser te betalen 7.200 fr. met de gerechtelijke rente ;

Verwijst de beide verweersters hoofdzakelijk tot de kosten die niet kunnen worden begroot bij gebrek aan omstandige opgave ervan voorzien bij art. 1021 G.W. + 500 fr. rechtsplegingsvergoeding voor eiser die gelijk krijgt (maar die, omdat hij geen onderscheiden belang bij de zaak heeft tegenover iedere partij, slechts eenmaal 500 fr. ontvangt) ;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP TE ANTWERPEN

Bediendenkamer. — 24 maart 1969.

Voorzitter: M. E. D'Halleweyn.

Rechters: M.M. G. Wuyts en A. Vleeschouwers.

Bediendencontract. — Onderwijzeres bij het vrij katholiek onderwijs. — Opzegging wegens huwelijk met een katholiek priester die zijn ambt neerlegde. — Evolutie in de katholieke moraal. — Ontbindende voorwaarde in het Algemeen reglement van het Onderwijzend en Administratief personeel van het Katholiek Technisch Onderwijs. — Strijdig met openbare orde. — Nietig. — Verbrekingsvergoeding verschuldigd.

Aan een onderwijzeres uit het katholiek onderwijs wordt onmiddellijke opzegging gegeven wegens het feit dat zij in het huwelijk treedt met een katholiek priester die zijn ambt neerlegde. Deze opzegging werd gegeven ingevolge het Algemeen Reglement van het onderwijzend en administratief personeel van het Katholiek Technisch onderwijs dat toeliet het bediendencontract van rechtswege en zonder vergoeding vervallen te beschouwen. Dergelijke overeenkomst is strijdig met de openbare orde en dient valledig nietig verklaard.

Wat de reden van de opzegging betreft zou deze in elk geval dienen bevoordeeld te worden in het licht van de evolutie die de katholieke moraal en de wetten van de Katholieke Kerk in het jongste verleden doormaakten.

De opzeggingsvergoeding is verschuldigd.

C. L. t./ I. J. V. J

Overwegende dat het beroep tijdig en in de vereiste vorm ingediend werd tegen een vonnis door de bediendenkamer van het Arbeidsrecht van Antwerpen dd. 24/10/1968 verleend, waarbij de eis van beroepster onvanke-lijk, doch ongegrond werd verklaard en waarbij beroepster ervan afgewezen werd en in de kosten van het geding verwezen werd;

Overwegende dat beroepster, welke sedert 10/4/1967 in dienst was van beroepene, door deze laatste werd afgedankt bij schrijven van 29/11/1967 met ingang van 20/1/1968 en zulks onder verwijzing naar art. 30 § 4 van het Algemeen Reglement van het Onderwijzend en Administratief Personeel van het Katholiek Technisch Onderwijs;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis van beroepster strekte tot de betaling ten laste van beroepene van een schadevergoeding overeenstemmende met zes maanden loon, hetzij 108,762 fr. en een vakantiegeld ten bedrage van 10.563 fr.;

1. Over de bevoegdheid:

Overwegende dat beroepene in limine litis de onbevoegdheid van de Raad opwierp en zulks op grond van artikel 22 van het Statuut van het Lekenpersoneel van het vrij onderwijs, algemeen verbindend verklaard bij Koninklijk Besluit van 8/4/1965; dat bedoelde bepaling behelst dat de geschillen tussen de inrichtende macht en een personeelslid beslecht worden bij scheidsrechterlijke uitspraak overeenkomstig artikel 22 tot 25 van het statuut;

Overwegende dat beroepster hiertegen aanvoert dat het hierboven vermeld Koninklijk Besluit van 8/4/1965 bij arrest van 30/11/1967 door de Raad van State werd vernietigd; dat, indien beroepster van het hierboven vermeld statuut kennis had, zulks niet behelst dat zij er akkoord mee ging; dat haar overigens, in tegenstelling met wat door beroepene werd beweerd, van het statuut nooit een exemplaar werd overhandigd; dat, zelfs in de onderstelling dat die

overhandiging wel zou gebeurd zijn, zulks geen bewijs zou inhouden dat beroepster met de inhoud ervan akkoord zou geweest zijn; dat aldus beroepene's verzoek om aan beroepster de gedingbeslissende eed op te leggen ten bewijze dat het statuut haar overhandigd werd, niet ter zake dienend is;

Overwegende dat beroepene pleit dat het scheidsrechterlijk beding, vervat in artikel 22 en volgende van het statuut, de bevoegdheid van de Raad uitsluit; dat het, niettegenstaande de vernietiging op 30/11/1967 van het statuut door de Raad van State, aan partijen vrijstond dezelfde bepalingen conventioneel te bedingen; dat beroepster moest weten dat het in het Belgisch Staatsblad gepubliceerde statuut zijn arbeidsvoorwaarden bepaalde; dat ook beroepene enkel binnen de inleiding van de brochure houdende algemeen reglement van het katholiek middelbaar-, normaal- en technisch onderwijs blijkt dat een exemplaar van bedoelde brochure aan elk personeelslid bij zijn indiensttreding dient overhandigd;

Overwegende dat beroepene niet bewijst dat tussen partijen een bilateraal en schriftelijk bevestigde wilsovereenstemming tot stand kwam, op grond waarvan de door beroepster ingediende eis aan een scheidsrechterlijke uitspraak zou voorbehouden geweest zijn; dat beroepene weliswaar aanvoert dat een scheidsrechterlijk beding was vervat in de beslissing van 24/3/1965 van het nationaal paritair hoofdcomité voor het vrij gesubsidieerd onderwijs betreffende het stabiliteitsstatuut en disciplinair statuut van het gesubsidieerd onderwijzend en administratief lekenpersoneel van de vrije gesubsidieerde onderwijsinrichtingen, algemeen verbindend verklaard bij Koninklijk Besluit van 8/4/1965; dat dit Koninklijk Besluit echter bij arrest van 30/11/1967 door de Raad van State werd vernietigd op grond van de overweging dat deze beslissing van een onregelmatig samengesteld paritair comité uitging, vermits aan de beraadslaging van bedoelde beslissing leden deelnamen wier benoeming door de Raad van State werd vernietigd; dat, aangezien de ingeroepen beslissing aldus tot stand kwam door de deelneming van personen die hiertoe niet de vereiste bevoegdheid hadden, zij op zich zelf geen verplichtingen kon scheppen ten aanzien van de personen waarvan zij de arbeidsvoorwaarden wilde regelen; dat aldus alleen in de mate waarin in casu op ondubbelzinnige wijze zou aangetoond zijn dat, binnen de grenzen van de individuele contractuele verhoudingen tussen partijen, daadwerkelijk een dergelijk scheidsrechterlijk beding zou gewild geweest zijn, terecht de onbevoegdheid van de Raad zou kunnen opgeworpen worden; dat, zelfs indien zou aangetoond zijn dat aan beroepster een exemplaar van de hierboven vermelde nietige beslissing zou overhandigd geweest zijn, of dat beroepster van het bestaan ervan kennis zou gehad hebben, zulks niet zou volstaan om eruit af te leiden dat zij er haar instemming mede betuigde; dat, bij ontstentenis van enig overtuigend bewijs tot staving van de door beroepene opgeworpen exceptie, de eerste rechter zich terecht bevoegd verklaarde om: omtrent de ingediende eis te kennen;

Overwegende dat het derhalve niet terzake dienend is aan beroepster een gedingbeslissende eed op te leggen betreffende de overhandiging van de brochure waarin de hierboven vermelde beslissing was vervat;

2. Ten gronde:

Overwegende dat beroepster pleit dat zij zonder naleving van de wettelijke opzeggingsperiode en bij ontstentenis van enige dringende reden in haren hoofde door beroepene afgedankt werd; dat zij derhalve, gelet op haar leeftijd (43 jaar), op haar familielast (5 kinderen beneden 5 jaar) en op haar jaarloon (253.524), aanspraak heeft op een verbrekingsvergoeding overeenstemmend met 6 maanden loon; dat zij verder recht heeft op het vakantiegeld

dat in het onderwijs 1/12 bedraagt van het maandloon voor de gepresteerde dienst, hetzij in casu 6/12 of 10.563 fr.; dat de eerste rechter zich ten onrechte steunde op de overweging dat beroepster « kennis » zou hebben gehad van het reglement om eruit af te leiden dat zij ermede zou ingestemd hebben; dat haar reacties op de afdankingsbrief geen bewijs inhouden dat beroepster bij haar indiensttreding met de bepalingen van het reglement akkoord ging; dat de afdanking niet voldoet aan de vereisten van artikel 18 van de wetten betreffende het bediendencontract;

Overwegende dat beroepene harerzijds betoogt dat het « Algemeen reglement » de arbeidsvoorwaarden tussen partijen bepaalt en niet werd nietig verklaard; dat de eerste rechter toepassing maakte van artikel 2 en 30 van dit reglement; dat, in meer ondergeschikte orde, de overweging dat beroepster openbaar haar inzicht te kennen had gegeven in het huwelijk te treden met een katholiek priester, een onmiddellijke doorzending van beroepster wettigde, wijl beroepster zich niet kon vergist hebben nopens de door beroepene ingeroepen reden;

Overwegende dat de door beroepene op 29/11/1967 aan beroepster betekende brief als volgt was gesteld: « De Inrichtende macht van het T.I.J., ziet zich ertoe verplicht, tot haar spijt, de verbintenissen met u te beëindigen op 20 januari 1968, en dit krachtens art. 30 - paragraaf 4 van het Algemeen reglement van het Onderwijzend en Administratief Personeel van het Katholiek Technisch Onderwijs, waarvan u een exemplaar werd overhandigd bij Uw indiensttreding op 10 april 1967. »;

Overwegende dat de in deze brief bedoelde bepaling luidt als volgt: « Art. 30 paragraaf 1. Bij toepassing van artikel 2 wordt de aanwervingsovereenkomst van rechtswege en zonder vergoeding als vervallen beschouwd: ...4. zodra het personeelslid zich in een persoonlijke of gezinstoestand bevindt die onverenigbaar is met de wetten van de katholieke moraal of de wetten van de Katholieke kerk ernstig schendt of zodra het stellingen verdedigt die in strijd zijn met de katholieke leer »;

Overwegende dat het niet ter zake dienend is een nader onderzoek te wijden aan de vraag of beroepster al dan niet haar volwaardige instemming met voormelde bepaling betuigde; dat, inderdaad, zelfs in de onderstelling dat partijen door bedoelde bepaling zouden blijven gebonden te zijn, de beëindiging van de overeenkomst alsdan « van rechtswege » uit de objectieve aanwezigheid van de in artikel 30 paragraaf 1, 4° bedoelde feiten zou voortspuiten en niet uit een eenzijdige wilsuiking van beroepene; dat in deze hypothese het enkel aan de rechter zou toebehooren uit te maken of de ingeroepen feiten daadwerkelijk aan de gestelde criteria beantwoorden, wijl de aangeklaagde feiten alsdan zouden dienen beoordeeld in het licht van de evolutie welke « de wetten van de Katholieke moraal of de wetten van de Katholieke Kerk » in het jongste verleden doormaakten; dat het aldus onloochenbaar voorkomt dat, in een tijdsclimaat waarin de Katholieke Kerkgemeenschap zich grondig bezint omtrent de problematiek van het celibaat van het priesterschap de problemen van het huwelijk van een vrouw met een priester die zijn ambt neerlegde, veel meer vanuit de beweegredenen van het persoonlijk geweten, dan vanuit absolute gedragsregels benaderd worden;

Overwegende dat de Raad evenwel oordeelt dat de ingeroepen ontbindende voorwaarde in elk geval als nietig dient beschouwd, daar zij de omzeiling beoogt van een bepaling van openbare orde welke, door de naleving van een opzeggingsperiode bij de eenzijdige beëindiging van de overeenkomst op te leggen, aan de werknemer een betrekkelijke vastheid van betrekking wil waarborgen; dat, indien het aan de werkgever steeds vrijstaat de bestaande overeenkomst — zelfs om subjectieve redenen — te verbreken, zulks enkel kan geschieden mits naleving

van de wettelijke opzeggingsperiode of de betaling van een vergoeding welke met het over deze periode verschuldigde loon overeenstemt, tenzij de werkgever, overeenkomstig de wettelijk voorgeschreven pleegvormen, aantoonst dat de onmiddellijke verbreking door dringende redenen verantwoord is; dat deze wettelijke bepalingen ertoe strekken de werknemer en zijn gezin tegen elk plots verlies van zijn inkomen te beschermen; dat de beschouwde bepaling van het Algemeen Reglement kennelijk tot doel heeft deze bescherming aan de werknemer te ontnemen; dat zij derhalve in hoofde van beroepster een verzaking zou inhouden aan een bepaling van openbare orde; dat een dergelijke verzaking op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst als nietig dient beschouwd;

Overwegende dat beroepene noch bewijst, noch beweert dat de verbreking van de tussen partijen gesloten overeenkomst in de bij artikel 18 van de wetten betreffende het bediendencontract plaatsgreep; dat beroepster derhalve terecht aanspraak maakt op een vergoeding overeenstemmende met het loon over de in casu na te leven opzeggingsperiode; dat, gelet op de leeftijd van beroepster (43 jaar), de belangrijkheid van haar jaarlijkse bezoldiging (waarvan beroepene niet betwist dat zij 253.524 fr. beliep), de omstandigheid dat beroepster, ingevolge haar zware gezinslast (5 kinderen beneden 5 jaar) beperkt was in haar mogelijkheden om gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden terug te vinden bij een andere werkgever, deze opzeggingsperiode billijkerwijze op 6 maanden dient vastgesteld; dat de aan beroepster verschuldigde verbrekingskosten derhalve 126.762 fr. bedraagt; dat beroepster verder terecht aanspraak maakt op haar vakantiegeld, waarvan het bedrag, in verhouding tot de duur van de door betrokkene gepresteerde diensten, op 6/12 van 21.127 fr. of 10.563 fr. dient vastgesteld;

Om deze redenen,

Het Arbeidsgerecht van beroep te Antwerpen, Bediendenkamer, alle andere en strijdige besluiten verwerpende, rechtdoende op tegenspraak, verklaart het beroep tijdig ingeleid, regelmatig naar de vorm, ontvankelijk en gegrond; vernietigt derhalve het vonnis a quo en, opnieuw recht doende, veroordeelt beroepene om aan beroepster te betalen als verbrekingsvergoeding een bedrag van 126.762 fr. en als vakantiegeld een bedrag van 10.563 fr., hetzij in totaal 137.325 fr., verhoogd met de gerechtelijke intresten; verwijst beroepene in de kosten.

VREDEGERECHT ANTWERPEN

4e Canton. — 20 november 1970.

Vrederechter: M. Struyf.

Advocaten: Mrs. Herbosch en Cortvriendt

Gerechtelijk wetboek. — Art. 670. — Rechtsbijstand voor de tenuitvoerlegging van een definitief vonnis inzake onderhoudsgeld. — Bevoegdheid.

Alhoewel artikel 670 G.W. bepaalt dat het verzoek om rechtsbijstand gebracht wordt voor het bureau van de rechtbank, waar het geschild aanhangig moet gemaakt worden of van de plaats waar de handeling moet worden verricht, blijft de Vrederechter die uitspraak heeft gedaan over de vordering tot het bekomen van onderhoudsgeld, ook bevoegd, om rechtsbijstand te verlenen voor de tenuitvoerlegging van zijn vonnis.

Rotty t./De Busschere.

Aangezien aanlegster Ons verzoekt om haar rechtsbijstand te verlenen en een gerechtsdeurwaarder aan te wijzen die zijn diensten zal verlenen;

Aangezien zij dit verzoek doet steunen op het feit dat zij onmogelijk de kosten kan dragen die gepaard gaan met de uitvoering van een vonnis van Onze zetel dd° 24 juni 1970 waarbij zij gemachtigd werd een onderhoudsgeld van 7.000 frank per maand ten laste van haar echtgenoot in ontvangst te nemen;

Aangezien verweerder opwerpt dat Wij onbevoegd zijn om kennis van dit verzoek te nemen omdat het hier gaat om moeilijkheden rijzend, naar aanleiding van een vonnis welk geschil tot de bevoegdheid van de Rechtbank van eerste aanleg behoort zijnde in het onderhavig geval de rechtbank van zijn woonplaats te Gent; voorts werpt verweerder Onze onbevoegdheid op omdat naar luid van art. 670 lid 1 Gerechtelijk Wetboek het verlenen van de gerechtsbijstand tot de bevoegdheid behoort van de plaats waar de uitvoeringsdaden moeten gesteld worden welke plaats in casu niet kan bepaald worden;

Aangezien ten deze naar luid van art. 665 Gerechtelijk Wetboek rechtsbijstand kan worden verleend niet alleen voor alle handelingen betreffende vorderingen die voor een rechter gebracht worden maar ook voor de handelingen betreffende de ten uitvoerlegging van vonnissen;

Aangezien art. 670 Gerechtelijk Wetboek voorziet dat het verzoek om rechtsbijstand gebracht wordt voor de rechter voor wie het geschil aanhangig moet worden gemaakt of naar gelang van de plaats waar de handeling moet worden verricht;

Aangezien daaruit volgt dat de Vrederechter voor wie een vordering aanhangig gemaakt wordt en die bevoegd is om kennis van de vordering te nemen, bevoegd is om rechtsbijstand te verlenen zowel voor laatstgemelde als voor eerstgemelde handelingen;

Aangezien bij gemis aan andersluidende wetsbepaling deze regel toepasselijk blijft bij elke stand van het geding zelfs na het eindvonnis voor zoverre het verzoek tot rechtsbijstand hetzelfde geding betreft dat aanhangig gemaakt werd voor de daartoe bevoegde rechter;

Aangezien overigens de weigering om een vonnis uit te voeren niet als een moeilijkheid betreffende de uitvoering van dit vonnis kan aangemerkt worden en de handelingen die nodig zijn voor deze tenuitvoerlegging niets anders dan een normaal en noodzakelijk gevolg zijn van de rechtsmacht van de rechter die bevoegd was om kennis van de vordering te nemen (Hof van Cassatie 11-5-1896 Pas. 1.194 R.P.D.B. v° assistance judiciaire nr. 41);

Aangezien niet betwist wordt dat Wij bevoegd waren zowel ratione materiae als ratione loci om kennis te nemen van de vordering tot machtiging of tot onderhoudsgeld die aanleiding gegeven heeft tot het vonnis van 24 juni 1970 dat aanlegster ten uitvoer wil leggen;

Aangezien daaruit volgt dat Wij ook bevoegd zijn zo ratione materiae als ratione loci om kennis van haar huidige verzoek te nemen;

Aangezien over de grond door de door aanlegster overgelegde bescheiden voldoende vaststaat dat zij onvermogen is althans niet over de nodige inkomsten beschikt om de kosten van de uitvoering van voormeld vonnis te dragen;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter, voornoemd, rechtdoende op tegenpraak;

Verklaren Ons bevoegd zo ratione materiae als ratione loci om kennis te nemen van het verzoek tot rechtsbijstand;

Verlenen aan aanlegster rechtsbijstand voor de hande-

lingen betreffende de tenuitvoerlegging van Ons vonnis van 24 juni 1970 tegen verweerder;

Stellen aan gerechtsdeurwaarder Edmond Luyten, te Antwerpen, Justitiestraat, 9, om kosteloos zijn ambt te verlenen;

NEDERLANDSE RECHTSSPRAAK

Nederlandse Rechtspraak.

Aanvaarding van een onherroepelijk aanbod nadat het is ingetrokken.

Bij arrest van 19 december 1969 (N.J., 1970, 154 met noot G.J. Scholten; Ars Aequi, 1970, 550 met noot G.) heeft de Hoge Raad overwogen:

(1) dat het Hof heeft geoordeeld, dat uit Lindebooms aanbod zelf voortvloeit dat het aanbod niet kon worden herroepen dan op of na de dag, op welke de aanvaarding van het aanbod niet meer zou kunnen leiden tot een overdracht op 15 december 1964, althans op 15 november 1964;

(2) dat het Hof hieruit terecht de conclusie heeft getrokken, dat door de tijdige aanvaarding van het aanbod door de Gemeente de betreffende overeenkomst tot overdracht van de Pieter van Foreestkliniek tot stand was gekomen, ongeacht dat Lindeboom op dat moment reeds zijn aanbod had ingetrokken;

(3) dat immers degene die zijn aanbod onherroepelijk maakt, daarmee zichzelf de bevoegdheid ontnemt om alsnog te voorkomen, dat door een aanvaarding van het aanbod binnen de gestelde termijn de overeenkomst tot stand komt;

(4) dat zich aldus wel het geval kan voordoen, dat niet gelijktijdig bij beide partijen de wil tot het aangaan van de overeenkomst bestaat, maar dat — anders dan in het middel wordt aangenomen — geen rechtsregel deze laatste eis voor het tot stand komen van een overeenkomst stelt.

* * *

Vergelijk: Si une offre de vente peut, en principe, être rétractée tant qu'elle n'a pas été acceptée, il en est autrement au cas où celui de qui elle émane s'est expressément engagé à ne pas la retirer avant une certaine époque (Cass. fr., 10 mei 1968, Dalloz-Sirey, 1968, Somm. 114 met noot).

Vergelijk: Een offerte met termijnbepaling is onherroepelijk zolang de door de aanbieder toegestane termijn niet verstreken is, zodat een ontijdige intrekking ervan geen gevolg kan hebben en de aanvaarding binnen de termijn de overeenkomst doet tot stand komen (Hof Brussel, 9 maart 1967, Rechtspraak der Haven van Antwerpen, 1967, 318; Kooph. Antwerpen, 8 juni 1965, ibid. 1965, 471; zie de bespreking van J. Limpens en R. Kruithof in Rev. crit. jur. belge, 1969, blz. 202, nr. 16).

BOEKBESPREKING

Instituut voor Arbeidsrecht. Universiteit te Leuven, Bulletin 1, 1970, 193 blz.

Wij wensen hier bijzonder de aandacht van onze lezers te vestigen op een belangrijke uitgave van het Instituut voor Arbeidsrecht aan de Universiteit te Leuven, onder de wetenschappelijke leiding van de gekende specialist prof. R. Blanpain.

Het is de bedoeling in dit bulletin dat om het jaar zal verschijnen artikels en lezingen te publiceren over alle facetten van de arbeidsverhouding, zowel in het Nederlands als in het Frans, waarbij dan telkens een Engelse samenvatting zal gevoegd worden.

Prof. Blanpain onderstreept terecht in zijn editoriaal hoezeer het arbeidsrecht met de maatschappij verbonden is en hoe de arbeidsverhoudingen steeds meer een internationale of supernationale gestalte aannemen. Als doel voor deze uitgave wordt gesteld dat het Instituut voor Arbeidsrecht wil bijdragen tot « de noodzakelijke vergelijkende dialoog op het stuk van de arbeidsverhouding ».

Het 1e bulletin van het Instituut is thans verschenen en het mag een merkwaardige prestatie genoemd worden. Het bevat een reeks gewichtige uiteenzettingen van de hand van vooraanstaande specialisten. De teksten zijn onderverdeeld in vier afdelingen.

De eerste afdeling is gewijd aan de nieuwe wet van 21 november 1969 tot wijziging van de wetgeving betreffende de arbeidsovereenkomsten. Deze afdeling bevat een studie van prof. Blanpain over de kenmerken en tendensen van het Belgisch Arbeidsrecht; twee interessante studies van assistent A. Naessens over het proefbeding en de schorsing van de uitvoering der arbeidsovereenkomst in verband met zwangerschap, ziekte, ongeval, militaire dienst enz.; verder een studie van de heer C. Quisthoudt, juridisch adviseur A.C.V. over de « Willekeurige afdanking » en eindelijk een uiteenzetting van de heer G. De Broeck, secretaris van de Nationale Arbeidsraad over het concurrentiebeding, het verbod van arbitrageclausules, de loongrenzen en de hogere bedienden. In deze studiën worden de meest actuele problemen die zich op al deze gebieden voordoen met de grootste nauwkeurigheid onderzocht.

Het tweede gedeelte bestaat uit in het Engels gestelde teksten en heeft betrekking op de collectieve overeenkomsten in België. Het bevat eerst een algemene uiteenzetting van de hand van de heer G. De Broeck en verder een studie van R. Nieuwdorp over de verplichtverklaring van deze overeenkomsten.

In een derde afdeling die getiteld wordt « Lectures » worden verschillende lezingen opgenomen in het Engels en in het Frans, die we hier enkel kunnen vermelden, namelijk « Role and realizations of the I.L.O. » van J. de Givry, « Le mouvement syndical international » van H.G. Buiter, « The development of integration in the labour market of the European Economic Community » van F. Vinck en « Man-Power policy in Belgium » van F. Denis.

Uiteindelijk wordt in de laatste afdeling door de heer P.H. van Praag een overzicht gegeven van de Europese sociale reglementering tussen de jaren 1958 en 1969.

Het Instituut voor Arbeidsrecht en zijn zeer actieve en bijzonder bekwame directeur prof. Blanpain dienen geluk gewenst met dit nieuw initiatief dat ons niet enkel belangrijke wetenswaardigheden bijbrengt betreffende de jongste stand van het arbeidsrecht, doch dat tevens wetenschappelijke beoefening van dit vak in ons land op internationaal terrein zal doen uitstralen.

R. V.

Robert De Roeck, Nieuwe Toelichtingen bij de Wet op de Arbeidsovereenkomst. — Uitgegeven door de Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf. Brussel 1970, 266 blz.

De Wet op de Arbeidsovereenkomst heeft in de laatste jaren verschillende wijzigingen en aanpassingen ondergaan, laatst nog door de wet van 21 november 1969. Er zijn dus weinig commentaren die volledig op de hoogte zijn van de laatste stand van wetgeving en jurisprudentie.

Het doel van de auteur Robert De Roeck, doctor in de Rechten en directeur bij de Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf, bestond erin een volledige toelichting te verstrekken aangaande de wetgeving op de arbeidsovereenkomst, in het licht van de allerjongste gegevens. Speciaal zou de aandacht gevestigd worden op de toepassingen van de wet binnen de sfeer van het bouwbedrijf.

Het thans verschenen werk mag volledig geslaagd ge-

noemd worden. Het is opgevat als een artikelsgewijs commentaar, doch dit commentaar bestaat hoofdzakelijk uit een overvloedige vermelding van de rechtspraak op het stuk. Elke beschouwing die door de auteur ontwikkeld wordt is steeds gestaafd door ten minste één jurisprudentiële uitspraak. Er wordt ons hier dan ook een bijzonder rijke inhoud geboden die, bij de studie van de sociale betwistingen, vele opzoekingen overbodig zal maken, daar de in dit boek verwerkte jurisprudentie werkelijk exhaustief kan genoemd worden. Het is dan ook stellig dat naar dit boek gretig zal gegrepen worden door allen die zich dienen bezig te houden met sociaal recht en meer in het bijzonder met de arbeidsovereenkomsten der werknemers.

In een interessante bijlage geeft het boek een synoptische vergelijking van de wet op de arbeidsovereenkomst met deze op het bediendencontract. De chronologische tabel van de rechtspraak die op het einde van het boek voorkomt laat toe oordelen welke ontzagelijke hoeveelheid rechtspraak in het boek is verwerkt.

Aan velen zal door het gebruik van dit werk een belangrijke dienst bewezen worden.

R. V.

Fockema Andreae's Rechtsgeleerd Handwoordenboek bewerkt door Mr. N.E. Algra en Mr. H.R.W. Gokkel. — 3e druk, Groningen Wolters-Noordhoff 1970, 612 blz.

Het is thans 22 jaar geleden dat de eerste druk verscheen van Fockema Andreae's Rechtsgeleerd Handwoordenboek. De tweede druk verscheen in 1951 en thans werd van dit belangrijk werk een derde druk gepubliceerd. Dit feit alleen toont reeds aan welk groot succes dit boek heeft gekend en hoezeer zijn gebruik wordt op prijs gesteld.

Dit is echter hoofdzakelijk het geval voor Noord-Nederland, want in Vlaanderen is dit uitstekend werk weinig gekend en wordt het haast niet gebruikt. Dit dient ten eerste betreurd, want juist in de Vlaamse gewesten, waar men nog zo zeer worstelt met de rechtstaal, zou dit woordenboek zeer grote diensten kunnen bewijzen. Het is dan ook ten eerste te hopen dat deze nieuwe druk in Vlaanderen zijn weg zal vinden en dat deze derde uitgave ten onzent zal kunnen bijdragen tot het gebruik van een zuiverder rechtstaal en tot grotere eenheid in de juridische taal van Noord en Zuid.

De woordenschat die in dit boek voorkomt is zeer uitgebreid en illustreert op welk breed gebied de rechtstaal van toepassing is.

Hoe uitvoerig het woordenboek ook moge wezen, toch is voor elke besproken term enkel het essentiële vermeld, maar dit dan met een nauwkeurigheid en een doeltreffendheid die als één van de bijzonderste eigenschappen van het werk dienen beschouwd te worden. Voor de Vlamingen heeft het boek ook een bijzonder nut, doordat het bij elke besproken term verwijst naar de tekst van wet of reglement waarin deze term gebruikt wordt, zodat het ons ook een inleiding biedt tot het Nederlands positief recht.

Talrijke steekproeven hebben ons aangetoond dat het woordenboek ook uitstekend bruikbaar is voor Vlaanderen, en dat het zich geenszins beperkt tot een speciale Noord-Nederlandse rechtsterminologie.

Het woordenboek is volledig actueel, in die zin dat ook de jongste ontwikkeling van het recht door de bewerkers in aanmerking werd genomen. Europees recht, internationaal recht, het is alles volledig in het woordenboek verwerkt. Dit brengt natuurlijk mede dat ook talrijke vreemde woorden en afkortingen die thans zo veelvuldig gebruikt worden in het boek voorkomen, waardoor het dan weer en nog grotere bruikbaarheid biedt.

De bewerkers verdienen voorzeker een oprechte dank van de juristen die de Nederlandse taal gebruiken omdat zij hun dit nuttig en zelfs onontbeerlijk werkinstrument

hebben bezorgd en zij het volledig op de hoogte hebben gebracht van de stand der wetenschap op deze dag.

R. V.

Récueil Annuel de Jurisprudence Belge, fondé par † **Charles Van Reepinghen** avec le concours de **Robert Pirson**, **Cyr Cambier**, **Robert Henrion**, **Jacques Lepaffe**, **Christian Vanderveeren**. Année 1969, Brussel, Maison F. Larcier, 1970, 497 kol.

De jaarlijkse verzameling der Belgische rechtspraak, waarvan het initiatief destijds genomen werd door de betreunde stafhouder Charles Van Reepinghen wordt met de grootste regelmatigheid verder verzorgd door een team vooraanstaande juristen die het nodige doen opdat telken jare dit zo belangrijk en nuttig werk bijtijds zou verschijnen.

Wat de rechtspraak van het jaar 1969 betreft is dit tevens wederom het geval geweest. Het huis Larcier dat deze uitgave verzorgd heeft het lijvig boekdeel in een nieuw kleed gestoken en het gebonden in een mooie linnen band, waardoor het gebruik zeer vergemakkelijkt wordt. Dit heeft ook het gelukkig gevolg dat men het boek niet gedurende geruime tijd moet missen om het toe te vertrouwen aan de boekbinder.

Het werk is opgevat op dezelfde wijze als de vorige jaren die reeds ten volle zijn voortreffelijkheid heeft beezen.

Heel de gepubliceerde rechtspraak die verscheen in wel een 50-tal tijdschriften, uitgegeven in de beide talen, wordt in dit boek samengevat, uitstekend geïllustreerd onder trefwoorden, met bij elk trefwoord dat enigszins uitgebreid is een tabel, zodat men gemakkelijk vindt wat men zoekt.

Niet alleen is de volledige rechtspraak die in het jaar verscheen in dit verzamelwerk vermeld, doch bij elk trefwoord zijn ook de doctrinale studiën gevoegd die verscheen over het behandelde onderwerp, zodanig dat men een volledig overzicht heeft ook van heel de rechtspraak en rechtsleer die over een bepaald punt werden gepubliceerd.

De juristen zien met genoegen en dankbaarheid dit belangrijk werk elk jaar verschijnen.

R. V.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen, jaargang 1970 - nr. 12.

J. Ronse, Rechtsgevolgen in een P.V.B.A. met slechts twee vennoten van het overlijden van een vennoot die niet van rechtswege door de erfgenaam opgevolgd wordt in de vennootschap. — Rechtspraak. — Wetgeving. — Bestuurlijke beslissingen. — Bibliographie. — Notariaat. — Alfabetische inhoudstafel.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, jaargang 1970 - nr. 6.

Ter inleiding. — Mr. G.J. Wiarda, Algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het Nederlands recht. — Louis Paul Suetens, Algemene rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het Belgisch administratief recht. — J. Delva, Toetsing van de interne overheidsdaad aan het verdrag. — Roland Drago, La participation dans l'administration en France. — Maxime Letourneur, La motivation des actes administratifs. — A. Mast, De grondwettelijke norm. — J. Mertens de Wilmars, Het onderscheid tussen beschikking en reglement in het legaliteitscontentieux van de E.E.G. — J.D.B. Mitchell, Decentralization, devolution or deconcentration in the United Kingdom. — Raymond Odent, Le Conseil d'Etat français devant les principes généraux du droit. — Mr. M.V. Polak, Het Amerikaanse Hooggerechtshof en de vrijheid van politieke

overtuiging. — Robert Senelle, België tussen machten-scheiding en pluralisme. — Marc Somerhausen, De Raad van State en de algemene beginselen van het administratief recht. — Dr. J.R. Stellinga, Overeenkomst en verschil bij de rechtsbescherming tegen de overheid. — E. Van Bogaert, De volkenrechtelijke regelingen in verband met de nationaliteit. — Prof. Mr. J. Van Der Hoeven, Representatie en kiesstelsel.

De Gemeente, jaargang 1970 - nr. 12.

Van de redactie. — In en rond de Vereniging. — Algemene vergadering van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Brussel, 4 november 1970). — G. Blaquart, De samenvoeging van gemeenten. — Studie- en informatiedag te Oudenaarde (13 november 1970). — Verordening aangaande de implanting, het volume en het uitzicht van de bouwwerken (V.I.V.U.B.). — Actualiteit. — Wetgeving. — Rechtspraak (met commentaar). — J. Verhasselt, Verzorg uw taal!

Oriëntatie, jaargang 1970 - nr. 7.

A. Trine, Ten geleide. — R. Marquegnies, Tewerkstelling van werknemers van vreemde nationaliteit. — R. De Paepe, De onmiddellijke beëindiging der arbeidsovereenkomst om dringende redenen en de weerslag ervan op andere sociale wetten. — M. De Baere, De maatschappelijke werker in de bedrijfswereld. — Flietsen, problemen van sociale actualiteit. — Rechtspraak. — Uit het « Staatsblad ». — Boekbespreking. — Allerlei.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1970 - nr. 44-45.

Prof. mr. J.M. van Bemmelen, Nota over de terbeschikkingstelling van de regering. — Prof. dr. D. Wiersma, De terbeschikkingstellingsnota. — Opmerkingen en mededelingen. — Prof. mr. G.C.J.J. van den Bergh, In memoriam prof. mr. F.F.X. Cerutti — Wijziging bij de jurisprudentie-uitgaven. — Mr. J.R. Voûte, Artikel 113 Provinciewet. — Mr. P. Abas, Vervallbeding in de verzekeringspolis en goede trouw. — Mr. L. Hardenberg, Nederlandse Vereniging voor Zeerecht. — Prof. mr. T. Koopmans, Emoties.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1971 - nr. 5111.

Prof. mr. H.A. Drielsma, Schenken in het privaatrecht door nie te handelen (I). — Prof. mr. L.I. de Winter, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal Privaatrecht (I), met een inleidend woord van de redactie. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen. — Broederschap de Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, overlijden, enz.

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht, jaargang 1970 - nr. 9.

Berichten van de redactie. — Mr. T. Drion, De uitwerking van de structuurhervorming voor concerns en in het bijzonder voor internationale verhoudingen. — Mr. F. Salomonson, Een zwaar kruis. — Kroniek Wetgeving België. — Jurisprudentie. — Boekbespreking, Prof. Mr. P. Verloren van Themaat bespreekt: « Monopolization and abuse of dominant position » door René Joliet. — Mededeling.

Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4725.

André Wallemacq, La réforme du bénéfice d'inventaire. — M. Taquet, C. Wantiez et P. Leroy, La rationalisation du traitement des affaires civiles. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue de Droit Familial, jaargang 1970 - nr. 4.

Pays-Bas: Projet de loi portant revision du droit de divorce. — Jurisprudence. — Analyse sanguine. — Savez-vous que?